

Voor een synodale Kerk: gemeenschap, participatie en zending

Vademecum voor de synode over synodaliteit

Officieel handboek voor het proces van luisteren en onderscheiden
in de lokale kerken:
eerste fase [oktober 2021 – april 2022]
in bisdommen en Bisschoppenconferenties
voorafgaand aan de vergadering van de Bisschoppensynode
in oktober 2023

Bisschoppensynode

*Gepubliceerd door het secretariaat-generaal van de Bisschoppensynode
Via della Conciliazione 34, Vaticaanstad, September 2021*

Afkortingen

- DV** Tweede Vaticaanse Concilie, dogmatische constitutie *Dei verbum* (18 november 1965)
- EC** Paus Franciscus, apostolische constitutie *Episcopalis communio* (15 september 2018)
- FT** Paus Franciscus, encycliek *Fratelli tutti* (3 oktober 2020)
- GS** Tweede Vaticaanse Concilie, pastorale constitutie *Gaudium et spes* (7 december 1965)
- ITCS** Internationale Theologische Commissie, *Synodaliteit in het leven en de zending van de Kerk* (2 maart 2018)
- LG** Tweede Vaticaanse Concilie, dogmatische constitutie *Lumen gentium* (21 november 1964)
- RM** Joannes Paulus II, encycliek *Redemptoris missio* (7 december 1990)
- VD** *Vorbereidende document*

Gebed voor de synode: *Adsumus Sancte Spiritus*

Elke zitting van het Tweede Vaticaans Concilie begon met het gebed *Adsumus Sancte Spiritus*, de eerste woorden van het Latijnse origineel die betekenen: *Wij staan voor U, Heilige Geest*. Van oudsher en al eeuwenlang wordt het gebeden op concilies, synodes en andere kerkelijke bijeenkomsten. Het wordt toegeschreven aan de heilige Isidoor van Sevilla (ca. 560 - 4 april 636). Bij het begin van het synodale proces nodigt dit gebed de Heilige Geest uit om in ons te werken, opdat wij een gemeenschap en volk van genade mogen zijn. Voor het synodale proces van 2021 tot 2023, stellen wij de volgende vereenvoudigde versie voor¹, zodat het zonder problemen in elke groep of liturgische bijeenkomst gebeden kan worden.

***We staan voor U, Heilige Geest,
in uw naam komen we samen.***

***U die onze raadgever zijt,
kom tot ons,
sta ons bij,
woon in onze harten.***

***Leer ons wat we moeten doen,
toon ons hoe we samen op weg kunnen zijn.***

***Behoed ons ervoor,
kwetsbaar en zondig als we zijn,
de richting kwijt te raken
en verwarring te veroorzaken.***

***Laat niet toe
dat onwetendheid ons op het verkeerde pad brengt.***

***Geef ons de gave van onderscheiding:
dat we ons laten leiden door wat waar en goed is
zonder dat vooroordelen onze daden beïnvloeden.***

***Breng ons tot eenheid in U:
dat waarheid en gerechtigheid ons tot gids zijn
op de weg naar het eeuwig leven.***

***Dit vragen wij U,
Gij die werkt in alle tijden en alle plaatsen,
in gemeenschap met de Vader en de Zoon,
in de eeuwen der eeuwen.***

Amen.

---

¹ De originele versie van het *Adsumus Sancte Spiritus* staat op de synodewebsite.

Inhoud

VADEMECUM DOCUMENT

1. Inleiding

- 1.1 Wat is het doel van dit *Vademecum*?
- 1.2 Wat is synodaliteit? Achtergrond van deze synode
- 1.3 Wat is het doel van deze synode? Doelstellingen van het synodale proces
- 1.4 Het thema van deze synode: *Voor een synodale Kerk: gemeenschap, participatie en zending*
- 1.5 Ervaring op lokaal niveau

2. Principes van een synodaal proces

- 2.1 Wie kan participeren?
- 2.2 Een synodaal proces: luisteren, onderscheiding en participatie
- 2.3 Attitudes voor deelname aan het synodale proces
- 2.4 Te vermijden valkuilen

3. Het synodale proces

- 3.1 De diocesane fase
- 3.2 De rol van de bisschoppenconferentie en de synodes van de oosterse Kerken
- 3.3 De continentale fase
- 3.4 De vergadering van de Bisschoppensynode
- 3.5 De uitvoeringsfase

4. Het synodale proces in de bisdommen

- 4.1 Samenvatting van de doelstellingen van de diocesane fase
- 4.2 Rol van de bisschop in het synodale proces
- 4.3 Rol van de priesters en diakens in het synodale proces
- 4.4 Stappenplan (voorbeeldstappen voor de diocesane fase)
- 4.5 Basingrediënten van de synodale ervaring

5. Hulpmiddelen voor het organiseren van het synodale proces

- 5.1 Methodologie voor het diocesane synodale proces
- 5.2 Informele dimensie van het synodale proces
- 5.3 Fundamentele vraag voor de raadpleging

Een woord van dank

Noot: Dit *vademecum* is bestemd voor de hele katholieke Kerk. Daarom is de term lokale *Kerk* onderling verwisselbaar met bisdom, eparchie, ordinariaat, of een gelijkwaardig kerkelijk orgaan. Zo ook wanneer dit *vademecum* de term *Bisschoppenconferentie* gebruikt, is die onderling verwisselbaar met de desbetreffende synodale instelling van elke Kerk *sui iuris*.

BIJLAGEN

(A) Diocesane contactpersoon (contactpersonen)/team

- a. Rol en verantwoordelijkheden van de diocesane contactpersoon (contactpersonen)/team
- b. Kwaliteiten van de diocesane contactpersoon (contactpersonen)

(B) Aanbevolen leidraad voor het organiseren van een synodale raadpleging

(C) Diocesane presynodale bijeenkomst

- a. Inleiding
- b. Doelstellingen
- c. Deelnemers
- d. Agenda en vormgeving van de diocesane presynodale bijeenkomst
- e. Mogelijkheid om online of gelivestreamde synodale bijeenkomsten te houden (e-synodale bijeenkomsten)
- f. Rol van jongeren in de gelivestreamde- of onlinebijeenkomsten (e-synodale bijeenkomsten)

(D) Voorbereiden van de diocesane synthese

- a. Verwachte feedback/respons voor de diocesane synthese: overbrengen van de vruchten en de brede waaier van standpunten en opvattingen van het diocesane synodale proces
- b. Vragen als suggesties aangeboden voor de diocesane synthese
- c. Toepassen van de vruchten van de diocesane synthese in de lokale kerk

HULPBRONNEN VOOR HET ORGANISEREN VAN HET SYNODALE PROCES

- I. Verklarende woordenlijst
- II. Extra vragen als leidraad bij het synodale proces
- III. Betrekken van verschillende groepen bij het synodale proces
- IV. Richtlijnen en tips voor het luisteren op lokaal vlak
- V. Bijbelse hulpbronnen
- VI. Liturgische hulpbronnen
- VII. Uittreksels uit de desbetreffende kerkelijke documenten
- VIII. Betekenis van consensus in het synodale proces

Veel gestelde vragen over de synode (FAQ)

1. Inleiding

1.1 Wat is het doel van dit *Vademecum*?

Dit *Vademecum* is opgesteld als een handleiding bij het *Vorbereidende document* ten dienste van het synodale proces. De twee documenten vullen elkaar aan en moeten in onderlinge samenhang gelezen worden. Het *Vademecum* biedt vooral praktische ondersteuning aan de diocesane contactpersoon of contactpersonen (of team), aangesteld door de diocesane bisschop, om het volk van God voor te bereiden en bijeen te brengen, zodat het in zijn lokale kerk zijn ervaring kan verwoorden. Die wereldwijde uitnodiging aan alle gelovigen is de eerste fase van de XVI *Gewone Algemene Vergadering van de Bisschoppensynode* met als thema: *Voor een synodale Kerk: gemeenschap, participatie en zending*.

Door met deze synode de gelegenheid te bieden tot luisteren en dialogeren op lokaal niveau, roept paus Franciscus de Kerk op haar diepere synodale karakter te herontdekken. Die herontdekking van de synodale wortels van de Kerk zal een proces inhouden van nederig samen leren hoe God ons roept om Kerk te zijn in het derde millennium.

Deze handleiding is bedoeld als een leidraad om de inspanningen van elke lokale kerk te ondersteunen en niet als een reglement. Wij moedigen diegenen die verantwoordelijk zijn voor het organiseren van het proces van luisteren en dialogeren op lokaal niveau aan om rekening te houden met hun eigen cultuur en context en hun mogelijkheden en beperkingen, en om te bepalen hoe deze diocesane synodale fase het best uitgevoerd wordt, onder leiding van hun diocesane bisschop. Wij moedigen u aan om nuttige ideeën te halen uit deze gids, maar ook om uw eigen lokale context als uitgangspunt te nemen. Het is mogelijk om nieuwe en creatieve wegen te vinden om samen te werken tussen parochies en bisdommen om dit synodale proces tot een goed einde te brengen. Dit synodale proces hoeft niet gezien worden als een overweldigende last die concurreert met de plaatselijke pastorale zorg. Het is veeleer een gelegenheid om de synodale en pastorale bekering van elke lokale kerk te bevorderen, zodat haar zending vruchtbaarder kan worden.

Vele regio's hebben al processen in gang gezet om met de gelovigen op het niveau van hun parochies, bewegingen en bisdommen een gesprek aan te gaan. We zijn ons ervan bewust dat er verschillende landen zijn waar de lokale kerk een eigen synodale dialoog is begonnen, zoals de Kerkelijke Assemblee van Latijns-Amerika en de Caraïben, de Plenaire Raad in Australië en de synodale processen in Duitsland (de Synodale Weg) en Ierland. Wereldwijd hebben al vele diocesane synodes plaatsgevonden, waarvan er momenteel verschillende nog aan de gang zijn. Deze regio's en bisdommen worden opgeroepen om op creatieve wijze de synodale processen die al aan de gang zijn, te verbinden met de fases van de huidige synode die in de hele Kerk plaatsvindt. Voor bepaalde andere regio's is dit synodale proces een nieuw en onbekend terrein. Het is onze bedoeling dat de middelen die door dit *Vademecum* aangeboden worden, nuttige hulpmiddelen kunnen zijn ten dienste van allen. Ze stellen goede en doeltreffende werkwijzen voor, die stap voor stap, tijdens het samen onderweg zijn, aangepast kunnen worden. Naast deze handleiding bevat het *Vademecum*: a) online liturgische en Bijbelse suggesties en gebeden, alsook b) meer gedetailleerde methodologische suggesties en instrumenten, c) voorbeelden van recente synodale oefeningen, en d) een verklarende woordenlijst voor het synodale proces.

Het is vooral belangrijk dat dit luisterproces kan plaatsvinden in een spirituele omgeving die openheid in zowel het delen als het luisteren bevordert. Daarom sporen wij u aan om de lokale ervaring van het synodale proces te verankeren in meditatie over de Schrift, liturgie en gebed. Op die manier kan ons luisteren naar elkaar een authentieke ervaring van het onderscheiden van de Heilige Geest worden. Authentieke onderscheiding wordt mogelijk als er tijd is voor

diepgaande reflectie, in een geest van wederzijds vertrouwen en gedeeld geloof, met een gemeenschappelijk doel.

Het *Vorbereidende document* herinnert ons aan de context waarin deze synode plaatsvindt: een wereldwijde pandemie, lokale en internationale conflicten, groeiende impact van de klimaatverandering, migratie, diverse vormen van onrecht, racisme, geweld, vervolging, en toenemende ongelijkheid tussen mensen, om er maar enkele te noemen. De kerkelijke context wordt ook gekenmerkt door het lijden van minderjarigen en kwetsbare personen *als gevolg van seksueel misbruik, machts- en gewetensmisbruik door een aanzienlijk aantal geestelijken en godgewijde personen*.² Hierdoor bevinden we ons op een cruciaal moment in het leven van de Kerk en de wereld. De coronapandemie heeft de bestaande ongelijkheden doen exploderen. Tegelijkertijd heeft deze wereldwijde crisis ons gevoel doen herleven dat we allemaal in hetzelfde schuitje zitten en dat *de problemen van één iemand ook de problemen van ons allemaal zijn* (FT, 32). De context van de coronapandemie zal zeker het verloop van het synodale proces beïnvloeden. Deze wereldwijde pandemie stelt ons voor echte logistieke uitdagingen, maar biedt ook een gelegenheid om het heropleven van de Kerk te bevorderen op een kritiek moment in de geschiedenis van de mensheid, waarop vele lokale kerken zich afvragen hoe het nu verder moet.

Tegen deze achtergrond belichaamt synodaliteit de weg die de Kerk kan vernieuwen door de werking van de Heilige Geest, door samen te luisteren naar wat God tot zijn volk te zeggen heeft. Dit samen op weg gaan versterkt niet alleen onze onderlinge verbondenheid binnen het volk van God, maar het versterkt ook onze zendingsoopdracht om als profetisch getuigenis de hele menselijke familie te omarmen, samen met onze christelijke zusterkerken en de andere geloofstradities.

1.2 Wat is synodaliteit? Achtergrond van deze synode

Door het bijeenroepen van deze synode nodigt paus Franciscus de hele Kerk uit om na te denken over een thema dat van cruciaal belang is voor haar leven en zending: *Het is juist deze weg van synodaliteit die God verwacht van de Kerk van het derde millennium*³. Dit proces, dat in het verlengde ligt van de door het Tweede Vaticaanse Concilie voorgestelde vernieuwing van de Kerk, is zowel een geschenk als een opgave. *Door samen na te denken over de afgelegde weg, kunnen de verschillende leden van de Kerk, geleid door de Heilige Geest, leren van elkaars ervaringen en inzichten* (VD, 1). Verlicht door het woord van God en verenigd in gebed, zullen we in staat zijn gaandeweg Gods wil en de wegen waartoe Hij ons roept te onderscheiden, wat ons tot een diepere gemeenschap zal leiden, een sterkere participatie en een grotere openheid om onze zending in de wereld te vervullen. De *Internationale Theologische Commissie* (ITC) beschrijft synodaliteit als volgt:

‘Synode’ is een oud en eerbiedwaardig woord in de traditie van de Kerk, waarvan de betekenis geassocieerd wordt met de diepste inhoud van de openbaring [...]. Het verwijst naar de weg die het volk van God samen aflegt. Evenzeer verwijst het naar de Heer Jezus die zichzelf voorstelt als ‘de weg, de waarheid en het leven’ (Joh 14,6) en naar het feit dat zijn volgelingen oorspronkelijk ‘de aanhangers van de weg’ genoemd werden (cf. Hnd 9,2; 19,9.23; 22,4; 24,14.22).

---

² Paus Franciscus, *Brief tot het volk van God* (20 augustus 2018).

³ Paus Franciscus, *Toespraak ter gelegenheid van de herdenking van de 50ste verjaardag van de instelling van de Bisschoppensynode*, 17 oktober 2015.

Synodaliteit refereert bovenal naar de unieke stijl die het leven en de zending van de Kerk kenmerkt en die haar wezen tot uitdrukking brengt als volk van God samen onderweg, dat in vergadering bijeenkomt, geroepen door de Heer Jezus en in de kracht van de Heilige Geest om het Evangelie te verkondigen. Synodaliteit moet tot uitdrukking komen in het gewone leven en werken van de Kerk.

In die zin geeft synodaliteit het hele volk van God de gelegenheid om samen op weg te gaan en te luisteren naar de Heilige Geest en het woord van God, en om deel te nemen aan de zending van de Kerk in de gemeenschap die Christus tussen ons tot stand brengt. Uiteindelijk is dit samen op weg gaan de meest doeltreffende manier om het wezen van de Kerk als pelgrimerend en missionerend volk van God uit te dragen en in de praktijk te brengen (VD, 1).

Het hele volk van God deelt door het doopsel in dezelfde waardigheid en roeping. Op grond van ons doopsel zijn we allemaal geroepen om actief deel te nemen aan het leven van de Kerk. In parochies, kleine christelijke gemeenschappen, lekenbewegingen, religieuze gemeenschappen en andere vormen van gemeenschap zijn wij allen, vrouwen en mannen, jongeren en ouderen, geroepen om naar elkaar te luisteren om het gefluister van de Heilige Geest te horen. Hij leidt ons in onze pogingen om de Kerk nieuw leven in te blazen en brengt ons tot een diepere gemeenschap zodat wij onze zending in de wereld kunnen verwezenlijken. Nu de Kerk aan dit synodale proces begint, moeten wij ernaar streven om, steunend op onze ervaringen van authentiek luisteren en onderscheiden, de Kerk te worden waartoe God ons roept.

1.3 Wat is het doel van deze synode? Doelstellingen van het synodale proces

De Kerk erkent synodaliteit als een integrerend deel van haar wezen. Een synodale Kerk krijgt gestalte in oecumenische concilies, bisschoppensynodes, diocesane synodes en diocesane en parochiale raden. Er bestaan vele wegen waarlangs wij nu al in de Kerk verschillende vormen van synodaliteit beleven. Toch wordt een synodale Kerk niet beperkt tot die bestaande instellingen. In feite is synodaliteit niet zozeer een gebeurtenis of een slogan, maar een stijl en een manier van zijn waardoor de Kerk haar zending in de wereld beleeft. De zending van de Kerk vereist dat het hele volk van God samen op weg gaat, waarbij elk lid, verenigd met de anderen, een cruciale rol speelt. Een synodale Kerk gaat als gemeenschap op weg om een gemeenschappelijke zending waar te maken door de deelname van elk van haar leden. Het doel van dit synodale proces is niet een tijdelijke of eenmalige ervaring van synodaliteit te bezorgen, maar veeleer het hele volk van God de gelegenheid te bieden om samen te onderscheiden hoe we op lange termijn verder kunnen evolueren naar een meer synodale Kerk.

Een van de vruchten van het Tweede Vaticaanse Concilie was de oprichting van de Bisschoppensynode. Hoewel de Bisschoppensynode tot nu toe plaats gevonden heeft als een bijeenkomst van bisschoppen met en onder het gezag van de paus, is de Kerk zich almaar meer ervan bewust dat synodaliteit de weg is voor het hele volk van God. Om deze reden is het synodale proces niet langer alleen een bijeenkomst van bisschoppen, maar een weg voor alle gelovigen, waarin iedere lokale kerk een wezenlijke rol te spelen heeft. Het Tweede Vaticaanse Concilie heeft het besef versterkt dat alle gedoopten, zowel de gewijde ambtsdragers als de leken, geroepen zijn om actief deel te nemen aan de heilszending van de Kerk (LG, 32-33). De gelovigen hebben in hun doopsel en vormsel de Heilige Geest ontvangen en zijn als leden van het lichaam van Christus begiftigd met verschillende gaven en charisma's voor de vernieuwing en de opbouw van de Kerk. Daarom staat het leergezag van de paus en

de bisschoppen in dialoog met de *sensus fidelium*, de levende stem van het volk van God (cf. *Sensus fidei in het leven van de Kerk*, 74). *De weg van synodaliteit streeft ernaar om pastorale beslissingen te nemen die zoveel mogelijk de wil van God weerspiegelen, door ze te baseren op de levende stem van het volk van God* (ITC, Syn., 68). Bovendien kan de samenwerking met theologen – leken, gewijde ambtsdragers en religieuzen – zeker helpen om de stem van het volk van God te verwoorden en om de geloofsrealiteit uit te drukken op basis van doorleefde ervaringen.

Terwijl recente synodes thema's als de nieuwe evangelisatie, het gezin, de jongeren en Amazonia uitdiepten, concentreert de huidige synode zich op de synodaliteit zelf. Het huidige synodale proces is gericht op de volgende fundamentele vraag: ***Hoe maakt dit 'samen onderweg zijn', dat vandaag op verschillende niveaus (van het plaatselijke tot het universele) plaatsvindt, het de Kerk mogelijk het Evangelie te verkondigen in overeenstemming met de haar toevertrouwde zending; en welke verdere stappen nodigt de Geest ons uit te nemen om te groeien als synodale Kerk?*** (VD, 2)

In dit perspectief is het doel van de huidige synode te luisteren, als het hele volk van God, naar wat de Heilige Geest tot de Kerk zegt. We doen dit door samen te luisteren naar het woord van God in de Schrift en in de levende traditie van de Kerk, en vervolgens door te luisteren naar elkaar, en vooral naar hen die aan de zijlijn staan, en door de tekenen van de tijd te onderscheiden. In feite is het hele synodale proces gericht op het bevorderen van een doorleefde ervaring van onderscheiding, participatie en medeverantwoordelijkheid, waarbij een verscheidenheid van gaven wordt samengebracht voor de zending van de Kerk in de wereld.

In die zin is het duidelijk dat het doel van deze synode niet is meer documenten op te stellen, maar *om mensen te inspireren om te dromen over de Kerk die we door onze roeping zelf zijn, om hoop van mensen te doen ontwaken, vertrouwen te wekken, wonden te verbinden, nieuwe en diepe relaties te smeden, van elkaar te leren, en een positieve dynamiek in gang te zetten die de geesten zal verlichten, harten zal verwarmen en de handen kracht zal geven voor onze gemeenschappelijke zending* (VD, 32). Dit betekent dat het doel van het synodale proces niet louter een afgebakende reeks workshops is, maar eerder een proces waarin we op een authentieke manier groeien naar de gemeenschap en de zending waartoe God de Kerk in het derde millennium roept.

Dit samen op weg gaan zal een oproep zijn om onze mentaliteit en onze kerkelijke structuren te vernieuwen, zodat we Gods roeping voor de Kerk te midden de huidige tekenen van de tijd kunnen beleven. Luisteren naar het hele volk van God zal de Kerk helpen om pastorale beslissingen te nemen die zoveel mogelijk overeenstemmen met de wil van God (ITC, Syn., 68). Het uiteindelijke perspectief om dit synodale proces van de Kerk te oriënteren, is *de dialoog van God met de mensheid te dienen* (DV, 2) en samen op weg te gaan naar het Rijk Gods (cf. LG, 9; RM, 20). Uiteindelijk streeft dit synodale proces toewerken naar een Kerk die meer vruchtbaar ten dienste staat van de komst van het Rijk Gods.

1.4 Het thema van deze synode: ‘Voor een synodale Kerk: gemeenschap, participatie en zending’

Tijdens de jubileumviering voor de 50ste verjaardag van de instelling van de Bisschoppensynode in oktober 2015 verklaarde paus Franciscus dat *de wereld waarin wij leven, en die wij geroepen zijn lief te hebben en te dienen, zelfs met al haar tegenstrijdigheden, van de Kerk verlangt dat zij de samenwerking op alle domeinen van haar zending versterkt.* Deze oproep om samen te werken aan de zending van de Kerk is gericht tot het hele volk van God. Paus Franciscus maakte dit duidelijk toen hij het volk van God rechtstreeks uitnodigde om deel te nemen aan de heilsopdracht van de Kerk: *Iedere gedoopte moet zich betrokken voelen bij de kerkelijke en sociale verandering die wij zo hard nodig hebben. Deze verandering vereist een persoonlijke en gemeenschappelijke bekering die ons de dingen doet zien zoals de Heer ze ziet.* In april 2021 startte paus Franciscus het synodale proces van het hele volk van God, dat in oktober 2021 in elke lokale kerk begint en in oktober 2023 zijn hoogtepunt zal bereiken in de algemene vergadering van de Bisschoppensynode.

SLEUTELWOORDEN VOOR HET SYNODALE PROCES

Het thema van de synode luidt: *Voor een synodale Kerk: gemeenschap, participatie en zending.* De drie dimensies van het thema zijn **gemeenschap**, **participatie** en **zending**. Deze drie dimensies zijn nauw met elkaar verbonden. Ze zijn de wezenlijke pijlers van een synodale Kerk. Er is geen hiërarchisch verband tussen de drie dimensies. Integendeel, elke dimensie draagt bij tot de verrijking en oriëntatie van de andere twee. Er is een dynamische relatie tussen de drie, die geconcretiseerd moet worden door ze alle drie samen voor ogen te houden.

→ **Gemeenschap:** door zijn genadige wil brengt God ons samen als verschillende volkeren verenigd in hetzelfde geloof, door het verbond dat Hij zijn volk aanbiedt. De gemeenschap die wij delen, vindt haar diepste wortels in de liefde en de eenheid van de Heilige Drie-eenheid. Christus is het die ons met de Vader verzoent en ons met elkaar verenigt in de Heilige Geest. Doorheen de levende traditie van de Kerk en op basis van de *sensus fidei* die wij delen, vinden we samen inspiratie in het woord van God. Wij hebben allemaal een rol te spelen in het onderscheiden en beleven van Gods roeping voor zijn volk.

→ **Participatie:** een oproep om iedereen die tot het volk van God behoort – leken, godgewijden en gewijde ambtsdragers – te betrekken bij het aandachtig en respectvol luisteren naar elkaar. Dit luisteren creëert ruimte om samen te luisteren naar de Heilige Geest, en richting te geven aan onze aspiraties voor de Kerk van het derde millennium. Participatie is gebaseerd op het feit dat alle gelovigen in staat gesteld worden en geroepen zijn om elkaar te dienen met de gaven die zij van de Heilige Geest ontvangen hebben. In een synodale Kerk wordt de hele gemeenschap, in de vrije en rijke verscheidenheid van haar leden, bijeengeroepen om te bidden, te luisteren, te analyseren, te dialogeren, te onderscheiden en raad te geven om die pastorale beslissingen te nemen die het best overeenkomen met Gods wil (ICT, Syn., 67-68). Het vergt serieuze inspanningen om diegenen die aan de zijlijn staan of zich uitgesloten voelen, erbij te betrekken.

→ **Zending:** de Kerk is er om te evangeliseren. We kunnen nooit op onszelf gericht blijven. Onze zending is het om te midden van de hele menselijke familie te getuigen van Gods liefde. Dit synodale proces heeft een diepe missionaire dimensie. Het is bedoeld om de Kerk in staat te stellen beter van het Evangelie te getuigen, vooral bij hen die geestelijk, sociaal, economisch, politiek, geografisch en existentieel aan de zijlijn staan. Vanuit dit perspectief is

synodaliteit een manier waarop de Kerk haar evangelisatieopdracht in de wereld op een meer vruchtbare wijze kan vervullen, als zuurdesem ten dienste van de komst van het Rijk Gods.

1.5 Ervaring op lokaal niveau

De eerste fase van het synodale proces is een fase van luisteren in de lokale kerken. Na een openingsviering in Rome op zaterdag 9 oktober 2021, begint de diocesane fase van de synode op zondag 17 oktober 2021. Om de eerste fase van het synodale proces te ondersteunen, heeft de secretaris-generaal van de Bisschoppensynode, kardinaal Mario Grech, in mei 2021 elke bisschop aangeschreven met het verzoek een contactpersoon of team aan te stellen om de lokale luisterfase te leiden. Deze persoon of dit team zal ook een schakel zijn tussen het bisdom en de parochies, en tussen het bisdom en de bisschoppenconferentie. De lokale kerken worden verzocht hun antwoorden ruim vóór de deadline van april 2022 aan hun bisschoppenconferentie door te geven, zodat er voldoende tijd is om de ideeën te bundelen. Ook de bisschoppenconferenties en synodes van de oosterse Kerken zullen op hun beurt een samenvatting aan het secretariaat-generaal van de Bisschoppensynode overmaken. Dit materiaal zal gesynthetiseerd worden en als basis gebruikt worden voor het opstellen van twee werkdocumenten (bekend als *Instrumentum laboris*). Ten slotte zal de algemene vergadering van de bisschoppenconferentie in oktober 2023 in Rome plaatsvinden.

In het *Vorbereidende document* wordt dit als volgt omschreven (nr. 31):

Het doel van de eerste fase van het synodale proces is het bevorderen van een breed overlegproces om de rijkdom van de ervaringen met doorleefde synodaliteit, in al haar verschillende uitdrukkingsvormen en facetten, bijeen te brengen. Hierbij zullen de herders en de gelovigen van de lokale kerken op elk van de verschillende niveaus betrokken worden. Dit zal gebeuren met de middelen die daarvoor op het terrein het best geschikt zijn. De raadpleging wordt door de bisschop gecoördineerd en richt zich tot de priesters, diakens, leken gelovigen van hun (lokale) kerken, zowel individueel als collectief, zonder de waardevolle bijdrage van godgewijde mannen en vrouwen te verwaarlozen (EC, nr. 7). Vooral de inbreng van de overlegorganen van de lokale kerken wordt gevraagd, met name die van de priesterraad en de pastorale raad, van waaruit een synodale Kerk [werkelijk] gestalte [kan] beginnen te krijgen⁴. Even waardevol zijn de bijdragen van andere kerkelijke instanties aan wie dit Voorbereidende document [en dit Vademecum] toegezonden zal worden, net als de bijdragen van hen die hun antwoorden rechtstreeks wensen door te sturen. Ten slotte is het van fundamenteel belang naar de stem van arme en uitgesloten mensen te luisteren, en niet alleen naar die van hen die in de [lokale] kerken een functie of een verantwoordelijkheid hebben.

Religieuze gemeenschappen, lekenbewegingen, verenigingen van gelovigen en andere kerkelijke groeperingen worden aangemoedigd om deel te nemen aan het synodale proces georganiseerd door de lokale kerken. Het is echter ook mogelijk voor hen, en voor iedere groep of persoon die niet de mogelijkheid heeft op lokaal niveau deel te nemen, om hun bijdrage rechtstreeks naar het secretariaat-generaal te sturen, zoals staat in *Episcopalis communio* (art. 6 over de *Raadpleging van het volk van God*):

§1. Het raadplegen van het volk van God vindt plaats in de lokale kerken, door de Bisschoppensynodes van de grote patriarchale kerken en de aartsbisschoppelijke

---

⁴ Paus Franciscus, *Toespraak ter gelegenheid van de herdenking van de 50ste verjaardag van de instelling van de Bisschoppensynode*, 17 oktober 2015.

kerken, de raden van hiërarchen en de vergaderingen van hiërarchen van de kerken sui iuris en door de bisschoppenconferenties. In elke lokale kerk raadplegen de bisschoppen het volk van God door gebruik te maken van de door de wet voorziene inspraakorganen, zonder andere werkwijzen die zij geschikt achten, uit te sluiten. §2. De unies, federaties en de mannelijke en vrouwelijke conferenties van de instituten van het godgewijde leven en de sociëteiten van apostolisch leven raadplegen de hogere oversten, die op hun beurt hun eigen raden en ook andere leden van de betrokken instituten en sociëteiten kunnen aanspreken. §3. Op dezelfde wijze raadplegen de door de Heilige Stoel erkende verenigingen van gelovigen hun leden. §4. De dicasteries van de Romeinse curie verlenen hun bijdrage, rekening houdend met hun respectieve specifieke bevoegdheden. §5. Het secretariaat-generaal van de synode kan ook andere manieren bepalen om het volk van God te raadplegen.

Elke luisterfase zal aangepast worden aan de lokale omstandigheden. Mensen in afgelegen gemeenschappen met beperkte internettoegang zullen waarschijnlijk een andere betrokkenheid hebben dan mensen in een stedelijke omgeving. Gemeenschappen die momenteel in de greep zijn van de coronapandemie, zullen waarschijnlijk andere dialoog- en luistermogelijkheden organiseren dan gemeenschappen met een hogere mate van herstel. Ongeacht de lokale omstandigheden moedigen wij de diocesane contactpersoon (contactpersonen) aan om te streven naar een **maximale inclusie en participatie**, door een zo groot mogelijk aantal mensen erbij te betrekken, **vooral ook zij die aan de zijlijn staan en vaak uitgesloten en vergeten worden**. Het aanmoedigen van een zo breed mogelijke deelname zal ertoe bijdragen dat de syntheses die op het niveau van de bisdommen, bisschoppenconferenties en de hele Kerk opgesteld worden, de realiteit van het leven en de doorleefde ervaringen van het volk van God weergeven. Omdat deze betrokkenheid van het volk van God van fundamenteel belang is, en voor velen een eerste voorproefje van de synodale ervaring zal zijn, is het essentieel dat elke vorm van luisteren op lokaal vlak, geleid wordt door de principes van gemeenschap, participatie en zending die dit synodale proces inspireren. Tijdens het verloop van het synodale proces op lokaal niveau moet ook met de volgende aspecten rekening gehouden worden:

- **Onderscheiding** door te luisteren, om ruimte te maken voor de leiding van de Heilige Geest.
- **Toegankelijkheid**, om ervoor te zorgen dat zoveel mogelijk mensen kunnen deelnemen, ongeacht hun woonplaats, taal, opleidingsniveau, sociaaleconomische status, capaciteiten/handicaps, en materiële middelen.
- **Cultureel bewustzijn** om de diversiteit binnen de lokale gemeenschappen te vieren en te omarmen.
- **Inclusie** waarbij alles in het werk gesteld wordt om de mensen die zich uitgesloten of gemarginaliseerd voelen, bij het proces te betrekken.
- **Partnerschap** gebaseerd op het model van medeverantwoordelijkheid in de Kerk.
- **Respect** voor de rechten, de waardigheid en de mening van elke deelnemer.
- **Nauwkeurige syntheses** die effectief de brede waaier van kritische of waarderende standpunten van alle antwoorden omvat, met inbegrip van de meningen die slechts door een minderheid van de deelnemers naar voren gebracht worden.
- **Transparantie**, die ervoor zorgt dat de processen voor het uitnodigen, betrekken en verwelkomen van mensen en voor het verzamelen van de bijdragen, duidelijk zijn en goed gecommuniceerd worden.
- **Eerlijkheid**, die ervoor zorgt dat iedereen die deelneemt aan het luisterproces gelijk behandeld wordt, zodat iedere stem naar behoren kan gehoord worden.

We moedigen de diocesane contactpersoon (contactpersonen) aan om de rijke verscheidenheid aan doorleefde ervaringen binnen de lokale kerkelijke context aan te boren. Tijdens de diocesane fase is het nuttig om de principes van het synodale proces in gedachten te houden en enige structuur in het overleg aan te brengen, zodat het samengevat kan worden en het effectief gebruikt kan worden bij het opstellen van de werkdocumenten (*Instrumentum laboris*). Ons doel is aandacht hebben voor hoe de Geest spreekt door het volk van God.

2. Principes van een synodaal proces

2.1 Wie kan participeren?

In de evangeliën zien we hoe Jezus' zorg naar iedereen uitgaat. Hij redt niet alleen mensen individueel, maar Hij redt hen ook als een volk dat Hij bijeenbrengt, als de ene herder van de hele kudde (cf. Joh 10,16). Jezus' bediening toont ons dat niemand van Gods heilsplan uitgesloten is.

Het evangelisatiewerk en de heilsboodschap kunnen niet begrepen worden zonder Jezus' voortdurende openheid voor een zo breed mogelijk publiek. De evangeliën verwijzen naar de menigte die bestaat uit alle mensen die Jezus onderweg volgen en uit iedereen die Jezus roept om Hem te volgen. Het Tweede Vaticaanse Concilie benadrukt dat *alle mensen geroepen zijn tot het nieuwe volk van God* (LG, 13). God is effectief aan het werk in alle mensen die Hij verzameld heeft. Daarom *kan het geheel van de gelovigen die de zalving van de Heilige Geest ontvangen niet dwalen. Zij manifesteren deze speciale eigenschap door middel van het bovennatuurlijke onderscheidingsvermogen van het hele volk in geloofszaken, als ze, vanaf de bisschoppen tot aan de laatste der leken gelovigen, universele overeenstemming tonen in zaken van geloof en moraal* (LG, 12). Het concilie benadrukt ook dat deze onderscheiding bezielde wordt door de Heilige Geest en tot stand komt door de dialoog tussen alle volkeren, die in trouw aan de leer van de Kerk de tekenen van de tijd lezen.

In dit perspectief is het doel van deze diocesane fase het volk van God te raadplegen, zodat het synodale proces kan plaatsvinden door te luisteren naar **alle gedoopten**. Door deze synode bijeen te roepen, nodigt paus Franciscus alle gedoopten uit om deel te nemen aan dit synodale proces dat op het diocesane niveau begint. De bissdommen moeten voor ogen houden dat de belangrijkste subjecten van deze synodale ervaring alle gedoopten zijn. Er moet speciaal op toegezien worden dat zij die het risico lopen uitgesloten te worden, ook erbij betrokken worden: vrouwen, mensen met een beperking, vluchtelingen, migranten, senioren, mensen die in armoede leven, katholieken die zelden of nooit hun geloof belijden, enz. Het is ook aangewezen om creatieve manieren te vinden om kinderen en jongeren erbij te betrekken.

Samen zijn alle gedoopten subject van het *sensus fidelium*, de levende stem van het volk van God. Om ten volle aan de onderscheiding deel te nemen, is het tegelijkertijd van belang dat de gedoopten luisteren naar de stemmen van andere mensen in hun lokale context, met inbegrip van mensen die de geloofspraktijk de rug toegekeerd hebben, mensen uit andere geloofstradities, mensen zonder geloofsovertuiging, enz. Want het concilie verklaart: *Vreugde en hoop, verdriet en angst van de mensen van vandaag, vooral van de armen en van hen die, hoe ook, te lijden hebben, zijn evenzeer de vreugde en de hoop, het verdriet en de angst van de leerlingen van Christus: er is werkelijk niets bij mensen te vinden dat geen weerklank vindt in hun hart* (GS, 1).

Hoewel **alle gedoopten** uitdrukkelijk geroepen zijn om aan het synodale proces deel te nemen, **mag niemand** – ongeacht zijn religieuze overtuiging – **uitgesloten worden** om zijn standpunt en ervaringen te delen, voor zover hij de Kerk wil helpen in haar synodale zoektocht naar wat goed en waar is. Dit geldt vooral voor de meest kwetsbare en gemarginaliseerde mensen.

2.2 Een echt synodaal proces: luisteren, onderscheiding en participatie

Het synodale proces is eerst en vooral een geestelijk proces. Het is geen routinematig verzamelen van gegevens of organiseren van een reeks vergaderingen en debatten. Synodaal luisteren is gericht op onderscheiden. Het vereist dat we de kunst van de persoonlijke en gemeenschappelijke onderscheiding leren en uitoefenen. We luisteren naar elkaar, naar onze geloofstraditie en naar de tekenen van de tijd om te onderscheiden wat God tegen ons allemaal zegt. Paus Franciscus omschrijft de twee onderling verbonden doelen van dit luisterproces als volgt: *Luisteren naar God, totdat wij met Hem de roep van zijn volk kunnen horen; luisteren naar zijn volk totdat wij in harmonie zijn met de wil waartoe God ons roept.*⁵

Dit onderscheidingsproces is niet zomaar een eenmalige oefening, maar een manier van leven, gegrondvest op Christus, de leiding volgend van de Heilige Geest en levend tot meerdere eer van God. Het proces van gemeenschappelijke onderscheiding helpt ons om bloeiende en veerkrachtige gemeenschappen op te bouwen voor de zending van de Kerk vandaag. Onderscheiding is een genade van God, maar het vereist onze menselijke betrokkenheid op eenvoudige manieren: bidden, reflecteren, aandacht schenken aan iemands innerlijke gesteldheid, luisteren en met elkaar spreken op een authentieke, zinvolle en uitnodigende manier.

De Kerk biedt ons verschillende sleutels tot geestelijke onderscheiding. In geestelijke zin is onderscheiding de kunst om te interpreteren waarheen de verlangens van ons hart ons leiden, zonder ons te laten verleiden door wat ons leidt waar we nooit heen wilden. Gods wil zoeken en vinden vraagt een onderscheidingsproces dat reflectie impliceert en dat zowel ons hart als ons hoofd betreft bij het nemen van beslissingen in ons concrete leven.

Als luisteren de methode van het synodale proces is en onderscheiding het doel, dan is participatie de weg. Het bevorderen van participatie leidt ons weg van onszelf om anderen met een andere mening dan de onze erbij te betrekken. Luisteren naar hen die dezelfde opvattingen hebben als wij, draagt geen vruchten. Dialogeren impliceert dat verschillende meningen samenkomen. God spreekt vaak door de stem van zij die we gemakkelijk uitsluiten, marginaliseren of kleineren. Wij moeten ons vooral inspannen om te luisteren naar hen die wij geneigd zijn als onbelangrijk te beschouwen en naar hen die ons dwingen nieuwe zienswijzen te overwegen, die onze manier van denken kunnen veranderen.

2.3 Attitudes voor deelname aan het synodale proces

Bij verschillende gelegenheden heeft paus Franciscus laten weten hoe de synodale praktijk concreet verloopt. De volgende specifieke attitudes maken het mogelijk om tijdens onze deelname aan het synodale proces aandachtig te luisteren en te dialogeren

- **Synodaal zijn vereist tijd om te delen:** we worden uitgenodigd om op een vrijmoedige en openhartige manier te spreken (*parrhesia*) waardoor ruimte ontstaat voor *vrijheid, waarheid en naastenliefde*. Door het dialogeren kan iedereen tot een dieper inzicht komen.
- **Nederig luisteren moet gepaard gaan met vrijmoedig spreken:** iedereen heeft het recht om gehoord te worden, net zoals iedereen het recht heeft om te spreken. De synodale dialoog hangt af van de moed om zowel te spreken als te luisteren. Het is geen kwestie van een debat aan te gaan om anderen te overtuigen. Het komt veeleer

---

⁵ Paus Franciscus, *Toespraak ter gelegenheid van de herdenking van de 50ste verjaardag van de instelling van de Bisschoppensynode*, 17 oktober 2015.

erop aan om wat anderen zeggen te verwelkomen als een manier waarop de Heilige Geest kan spreken voor het welzijn van allen (1 Kor 12,7).

- **Dialogo leidt tot iets nieuws:** wij moeten bereid zijn onze mening te veranderen op grond van wat we van anderen horen.
- **Openheid voor bekering en verandering:** we bieden vaak weerstand aan datgene waartoe de Heilige Geest ons probeert te inspireren. We zijn geroepen om onze attitudes van zelfgenoegzaamheid en gemakzucht te laten varen, want zij maken dat we beslissingen nemen louter op basis van hoe de dingen in het verleden gedaan werden.
- **Synodes zijn een kerkelijke oefening in onderscheiding:** onderscheiding is gebaseerd op de overtuiging dat God aan het werk is in de wereld en dat wij geroepen zijn om te luisteren naar wat de Geest ons ingeeft.
- **Wij zijn tekenen van een Kerk die luistert en op weg gaat:** door te luisteren volgt de Kerk het voorbeeld van God zelf, die luistert naar het roepen van zijn volk. Het synodale proces biedt ons de gelegenheid ons open te stellen om op een authentieke manier te luisteren, zonder onze toevlucht te nemen tot pasklare antwoorden of vooraf geformuleerde meningen.
- **Laat vooroordelen en stereotypes los:** we kunnen gebukt gaan onder onze zwakheden en zondigheid. De eerste stap in het luisteren is onze geest en ons hart te bevrijden van vooroordelen en stereotypes die ons op het verkeerde pad brengen, die ons leiden naar onwetendheid en verdeeldheid.
- **Overwin de plaag van het klerikalisme:** de Kerk is het lichaam van Christus, gezegend met verschillende charisma's. Elk lid van de Kerk heeft een unieke rol te spelen. We zijn allemaal van elkaar afhankelijk en we delen allemaal dezelfde waardigheid binnen het heilige volk van God. Naar het voorbeeld van Christus ligt de ware kracht in het dienstbaar zijn. De synode roept de herders op om aandachtig te luisteren naar de kudde die aan hun zorg is toevertrouwd, net zoals zij de leken oproept om vrijmoedig en openhartig hun mening te geven. Iedereen luistert naar de ander uit liefde, in een geest van verbondenheid en bewust van onze gemeenschappelijke zending. Zo manifesteert de kracht van de Heilige Geest zich op velerlei wijzen in en door het hele volk van God.
- **Bestrijd het virus van zelfgenoegzaamheid:** we zitten allemaal in hetzelfde schuitje. Samen vormen we het lichaam van Christus. Als we de illusie van zelfgenoegzaamheid achter ons laten, kunnen we van elkaar leren, samen op weg gaan en elkaar van dienst zijn. We kunnen bruggen bouwen over de muren die ons soms dreigen te scheiden – leeftijd, geslacht, rijkdom, bekwaamheid, opleiding, enz.
- **Ontkracht ideologieën:** we moeten het risico vermijden dat we meer belang hechten aan ideeën dan aan de realiteit van het geloofsleven dat mensen concreet beleven.
- **Laat hoop ontluiken:** doen wat juist en waar is, niet om aandacht te trekken of de krantenkoppen te halen, maar om God trouw te zijn en zijn volk te dienen. We zijn geroepen om bakens van hoop te zijn, geen onheilsprofeten.
- **Synodes zijn een tijd om te dromen, 'een rendez-vous met de toekomst':** we worden aangemoedigd om een lokaal proces op gang te brengen dat mensen inspireert en niemand uitsluit, om een toekomstvisie te creëren die vervuld is van de vreugde van het Evangelie. De hieronder beschreven attitudes zullen de deelnemers helpen (cf. [Christus vivit](#)):
  - **Een vernieuwend perspectief:** nieuwe wegen vinden met creativiteit en een beetje lef.

- **Inclusief zijn:** een participatieve en medeverantwoordelijke Kerk die haar eigen rijke verscheidenheid waardeert, omarmt alle mensen die we vaak vergeten of negeren.
- **Een open geest:** laten we ideologische etikettering vermijden en alle methodologieën gebruiken die goede vruchten voortgebracht hebben.
- **Luisteren naar iedereen zonder iemand te vergeten:** door van elkaar te leren kunnen we beter de prachtige veelzijdigheid weerspiegelen waartoe de Kerk van Christus geroepen is.
- **Het 'samen op weg gaan' verstaan:** het is de weg bewandelen waartoe God de Kerk in het derde millennium roept.
- **Het model van een medeverantwoordelijke Kerk begrijpen:** de unieke rol en roeping van elk lid van het lichaam van Christus waarderen en aanwenden voor vernieuwing en opbouw van de hele Kerk.
- **Bereidheid tot oecumenische en interreligieuze dialoog:** samen dromen en op weg gaan met de hele menselijke familie.

2.4 Te vermijden valkuilen

Zoals op elke reis moeten we ons bewust zijn van de mogelijke valkuilen die onze vooruitgang tijdens dit synodale proces kunnen belemmeren. Hieronder worden enkele valkuilen beschreven die vermeden moeten worden om het synodale proces zo levendig en vruchtbaar mogelijk te laten zijn.

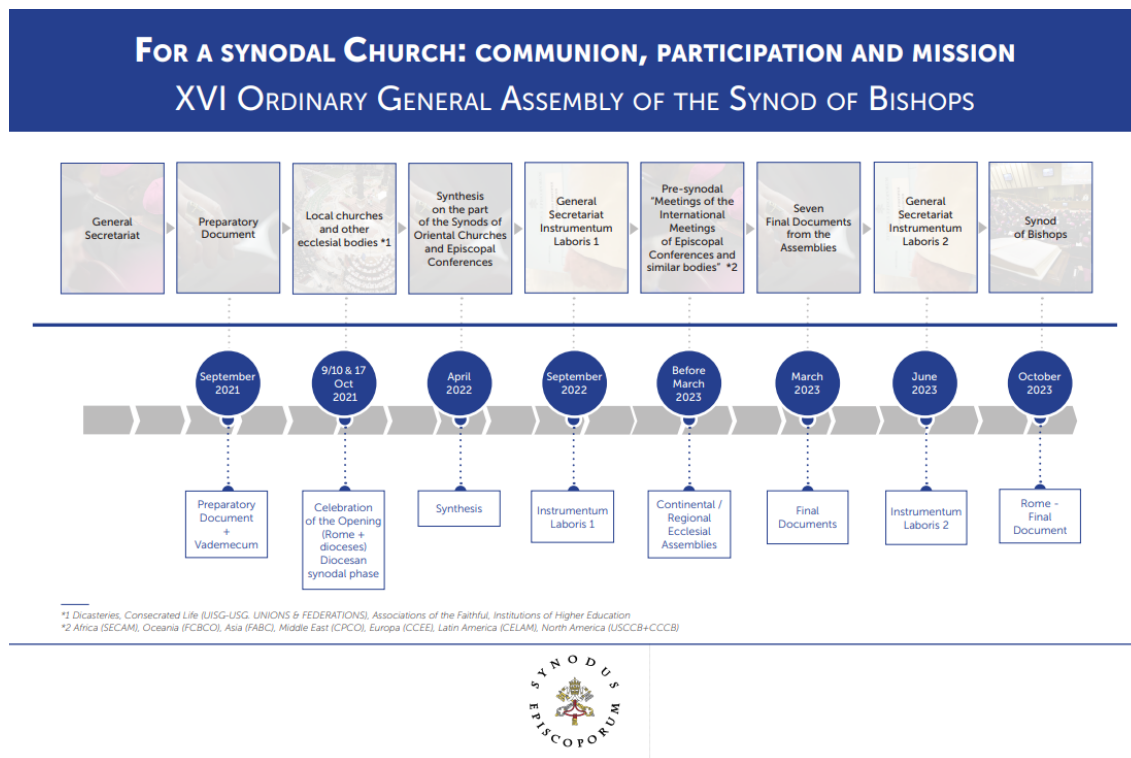
- 1) De **verleiding om onszelf te willen leiden in plaats van ons door God te laten leiden.** Synodaliteit is geen workshop bedrijfsstrategie, maar veeleer een geestelijk proces, geleid door de Heilige Geest. We kunnen in de verleiding komen te vergeten dat we pelgrims en dienaren zijn op de weg die God voor ons uitgestippeld heeft. Onze nederige organisatie- en coördinatiepogingen staan ten dienste van God die ons op onze weg leidt. We zijn klei in de handen van de goddelijke pottenbakker (Jes 64,8).
- 2) De **verleiding om ons op onszelf en op onze directe zorgen te concentreren.** Het synodale proces is een gelegenheid om ons open te stellen, om ons heen te kijken, om de realiteit vanuit andere perspectieven te benaderen, en om vanuit een missionair perspectief de periferie op te zoeken. Daarom moeten we op lange termijn denken, ons perspectief verruimen tot de hele Kerk, en vragen stellen als: wat is Gods plan voor de Kerk hier en nu? Hoe kunnen wij Gods droom voor de lokale Kerk verwezenlijken?
- 3) De **verleiding om alleen 'problemen' te zien.** Onze wereld en onze Kerk worden met veel uitdagingen, moeilijkheden en tegenslagen geconfronteerd. Als we ons echter op die problemen fixeren, worden we gegarandeerd erdoor overrompeld, ontmoedigd en cynisch. We kunnen het licht missen als we ons alleen richten op het donker. Laten we, in plaats van alleen oog te hebben voor wat niet goed is, waarderen waar de Heilige Geest leven voortbrengt en nagaan hoe wij God meer ten volle kunnen laten werken.
- 4) De **verleiding om alleen naar structuren te kijken.** Het synodale proces zal uiteraard vragen om een vernieuwing van de structuren op verschillende niveaus van de Kerk, om een diepere gemeenschap, een sterkere participatie en een vruchtbaardere zending te bevorderen. Tegelijkertijd moet de ervaring van synodaliteit niet in de eerste plaats gericht zijn op structuren, maar op de ervaring van het samen op weg gaan om de te volgen weg, geïnspireerd door de Geest, uit te stippelen. De bekering en vernieuwing van de structuren kunnen alleen tot stand komen door de voortdurende bekering en vernieuwing van alle leden van het lichaam van Christus.
- 5) De **verleiding om niet verder te kijken dan de zichtbare grenzen van de Kerk.** Door in ons leven het Evangelie gestalte te geven, zijn leken, mannen en vrouwen, zuurdesem in de wereld waarin wij leven en werken. Een synodaal proces is een

gunstige tijd om in dialoog te treden met mensen uit het bedrijfsleven en de academische wereld, uit de politieke en culturele wereld, uit de kunst- en sportsector, uit de media en het maatschappelijke middenveld. Het is een tijd om na te denken over ecologie en vrede, levenskwesaties en migratie. Wij moeten het grotere geheel voor ogen houden om onze zending in de wereld te kunnen vervullen. Het is ook een gelegenheid om ons oecumenisch op weg zijn met andere christelijke denominaties en om onze verstandhouding met de andere geloofstradities, te verdiepen.

- 6) De **verleiding om de doelstellingen van het synodale proces uit het oog te verliezen**. Tijdens het synodale onderweg zijn moeten we erover waken dat we, ondanks de brede waaier van gespreksonderwerpen, het doel van het synodale proces blijven vooropstellen: onderscheiden hoe God ons roept om samen verder op weg te gaan. Geen enkel synodaal proces zal al onze zorgen en problemen oplossen. Synodaliteit is een houding en een benadering om vooruit te gaan, op een medeverantwoordelijke manier, die openstaat om Gods vruchten in de loop van de tijd samen te verwelkomen.
- 7) De **verleiding van conflicten en verdeeldheid**. *Dat ze allen één mogen zijn* (Joh 17,21) is Jezus' vurige smeekbede voor eenheid onder zijn leerlingen, die Hij tot zijn Vader richt. De Heilige Geest leidt ons naar een diepere gemeenschap met God en met elkaar. Zaden van verdeeldheid dragen geen vrucht. Het is zinloos om onze eigen ideeën aan het hele lichaam van Christus op te leggen door andersdenkenden onder druk te zetten of in diskrediet te brengen.
- 8) De **verleiding om de synode als een soort parlement te benaderen**. We mogen synodaliteit niet verwarren met een 'politieke strijd' waarin de ene partij de andere moet verslaan om te kunnen regeren. Het is in strijd met de geest van synodaliteit om anderen tegen zich in het harnas te jagen of om conflicten uit te lokken die de eenheid en de gemeenschap van de Kerk bedreigen.
- 9) De **verleiding om alleen te luisteren naar zij die al bij kerkelijke activiteiten betrokken zijn**. Dit is misschien een gemakkelijker manier van werken, maar uiteindelijk wordt een belangrijk deel van het volk van God genegeerd.

3. Het synodale proces

Figuur 1. Deze infografiek toont het algemene verloop van het synodale proces. Het secretariaat-generaal publiceert het *Vorbereidende document* en het *Vademecum* als hulpmiddelen voor de lokale kerken om de diocesane fase van de synode uit te voeren. De vruchten van deze diocesane fase zullen in een synthese voor elke lokale kerk gebundeld worden. Vervolgens zullen de bisschoppenconferenties en de synodes van de oosterse Kerken, op basis van de uit de lokale kerken ontvangen samenvattingen, een synthese opmaken. Dit *Vademecum* en de *Vragenlijst* (zie punt 5) zullen ook naar andere kerkelijke instanties gestuurd worden, zodat ook zij aan het overleg kunnen deelnemen en hun eigen synthese kunnen uitwerken. Hiertoe behoren de dicasteries van de Romeinse curie, de Unie van de Generale Oversten en de Internationale Unie van de Hogere Oversten (USG en UISG), andere unies en federaties van het godgewijde leven, internationale lekenbewegingen, universiteiten en theologische faculteiten. Het secretariaat-generaal zal de eerste versie van het *Instrumentum laboris* (werkdokument) opstellen op basis van de ontvangen syntheses van de bisschoppenconferenties, synodes van de oosterse Kerken en de andere kerkelijke instanties die in de apostolische constitutie *Episcopalis communio* vermeld worden. Dit eerste *Instrumentum laboris* zal vervolgens op de continentale bijeenkomsten (zie punt 3.3) besproken worden. Op basis van de op continentaal niveau opgestelde documenten zal vervolgens een tweede versie van het *Instrumentum laboris* uitgewerkt worden, dat op de bijeenkomst van de Bisschoppensynode in oktober 2023 voorgelegd zal worden (*Secretariaat-generaal van de bisschoppenconferentie*).

3.1 Diocesane fase

Veel van de rijkdom van deze luisterfase zal voortkomen uit discussies tussen parochies, lekenbewegingen, scholen en universiteiten, religieuze congregaties, christelijke buurtgemeenschappen, maatschappelijke actiegroepen, oecumenische en interreligieuze

bewegingen en andere groepen. Gezien de bisschoppen het initiatief voor dit proces nemen, is het waarschijnlijk dat de deelname op diocesaan niveau via de gebruikelijke communicatiekanalen van de diocesane bisschop gecoördineerd zal worden. De parochies met een pastorale raad en de bisdommen met een diocesane pastorale raad kunnen gebruik maken van deze bestaande 'synodale' organen om het synodale proces op lokaal vlak te organiseren, te vergemakkelijken en te doen leven, op voorwaarde dat een inspanning gedaan wordt om de mensen die aan de zijlijn staan te bereiken en om de stemmen die zelden gehoord worden te laten weerklinken. De bedoeling is niet parochies en bisdommen met extra werk te belasten, maar wel het synodale proces op creatieve manieren te integreren in het leven van de lokale kerk, en zo een diepere gemeenschap, sterkere participatie en vruchtbaardere zending te bevorderen.

In deze luisterfase moedigen we mensen aan om samen te komen, samen te reageren op impulsen zoals vragen/afbeeldingen/scenario's, naar elkaar te luisteren en individueel of in groep opmerkingen, ideeën, reacties en suggesties te formuleren. Als omstandigheden (zoals contactbeperkingen ten gevolge van de pandemie of fysieke afstand) de face-to-face-interactie echter bemoeilijken, kan ook gebruik gemaakt worden van gemodereerde onlinediscussiegroepen, individuele onlineactiviteiten, chatgroepen, telefoongesprekken en andere vormen van sociale communicatie, alsook van papieren of onlinevragenlijsten. Gebedsmateriaal, Bijbelse reflecties en sacrale muziek, kunstwerken en poëzie, enz. kunnen ook gebruikt worden om de reflectie en dialoog te stimuleren.

Daarom verwacht deze synode niet alleen antwoorden die de vergadering van de Bisschoppensynode, die in oktober 2023 in Rome zal plaatsvinden, kunnen vooruithelpen, maar wil ze ook de praktijk en ervaring van het *synodaal zijn*, zowel tijdens het proces als in de toekomst, bevorderen en ontwikkelen. Er zijn uitstekende hulpmiddelen beschikbaar van lokale kerken die het synodale proces al opgestart hebben, zoals de *Methodologische Gids voor de Kerkelijke Assemblée van de Latijns-Amerikaanse Bisschoppenconferentie* en de *Plenaire Raad van Australië* en hun referentiedocumenten. Wij moedigen u aan om deze bronnen te raadplegen en inspiratie eruit te putten voor uw werk in uw lokale kerk.

3.2 Rol van de bisschoppenconferenties en synodes van de oosterse Kerken

Zodra de diocesane fase is afgesloten met een diocesane presynodale bijeenkomst en een diocesane synthese, zullen de bisschoppenconferenties en synodes van de oosterse Kerken de bijdragen en feedback die zij van de bisdommen en eparchieën ontvangen hebben, bundelen om syntheses te maken die de bijdragen van de deelnemers op lokaal vlak adequaat weergeven. De bisschoppenconferenties en synodes van de oosterse Kerken worden opgeroepen om deze bredere synthese te onderscheiden en uit te werken door het organiseren van een eigen presynodale bijeenkomst.

Deze syntheses zullen vervolgens als basis dienen voor de eerste versie van het Instrumentum *laboris* dat door het secretariaat-generaal van de Bisschoppensynode gepubliceerd zal worden.

3.3 Continentale fase

Dit eerste *Instrumentum laboris* zal het ‘werkdocument’ zijn voor de zeven continentale bijeenkomsten: Afrika (SECAM), Oceanië (FCBCO), Azië (FABC), Midden-Oosten (CPCO), Latijns-Amerika (CELAM); Europa (CCEE) en Noord-Amerika (USCCB en CCCB).

Deze zeven internationale vergaderingen zullen op hun beurt evenzovele *Slotdocumenten* opleveren, die de basis zullen vormen voor het tweede *Instrumentum laboris* dat aan de vergadering van de Bisschoppensynode in oktober 2023 voorgelegd zal worden.

3.4 Vergadering van de Bisschoppensynode

In oktober 2023 zullen de bisschoppen en auditoren (verslaggevers), samen met paus Franciscus, in de vergadering van de Bisschoppensynode in Rome bijeenkomen om met elkaar te spreken en naar elkaar te luisteren op basis van het synodale proces dat op lokaal niveau in gang is gezet. Het doel van de Bisschoppensynode is niet om de diocesane processen, de bisschoppenconferenties/synodes van de oosterse Kerken en de continentale fases te overschaduwen, maar om op universeel niveau de stem van de Heilige Geest die door de hele Kerk gesproken heeft te onderscheiden.

3.5 Uitvoeringsfase

Aangezien deze synode een nieuwe stijl van leven in gemeenschap, participatie en zending van de Kerk wil bevorderen, zal de uitvoeringsfase van cruciaal belang zijn om samen verder de weg van synodaliteit te bewandelen. De bedoeling is dat deze implementatie uitgevoerd wordt in alle lokale kerken wereldwijd, zodat *het hele synodale proces het hele volk van God als begin- en eindpunt heeft* (EC, 7). De diocesane contactpersoon (contactpersonen) en andere personen en instanties die bij de diocesane synodale fase betrokken waren, zoals o.a. de diocesane pastorale raad, de priesterraad en de pastorale raden van de parochies, kunnen hierbij behulpzaam zijn.

De hoop is dat de ervaring van het synodale proces zal uitmonden in een nieuwe lente van luisteren, onderscheiding, dialoog en besluitvorming, zodat het hele volk van God beter met elkaar en met de hele menselijke familie op weg kan gaan, onder de leiding van de Heilige Geest.

4. Synodale proces in de bisdommen

4.1 Samenvatting van de doelstellingen van de diocesane fase

De eerste fase van het synodale proces vormt de basis voor alle volgende fases. Meer dan het beantwoorden van een vragenlijst, wil de diocesane fase zoveel mogelijk mensen een echte *synodale ervaring* bieden, van naar elkaar luisteren en samen op weg gaan, geleid door de Heilige Geest.

De Geest van God die dit ‘samen op weg gaan’ verlicht en bezielt, is dezelfde Geest die werkzaam is in de zending die Jezus aan zijn apostelen toevertrouwde. De Heilige Geest werkt door alle generaties van leerlingen die Gods Woord horen en het in praktijk brengen. De door

Christus gezonden Geest bevestigt niet alleen de continuïteit van het Evangelie van Jezus, maar verlicht ook de altijd nieuwe diepten van het woord van God en inspireert de beslissingen die nodig zijn om de weg van de Kerk te ondersteunen en haar zending kracht bij te zetten (cf. Joh 14,25-26; 15,26-27; 16,12-15). (VD, 16).

Het *Vorbereidende document* schets twee 'beelden' uit de Schrift die ons kunnen inspireren in ons samen op weg gaan om een synodale Kerk op te bouwen. Het eerste beeld komt voort uit 'een originele scène over de gemeenschap' die sinds Jezus' verkondiging, het evangelisatieproces voortdurend begeleidt: iedereen vindt zijn plaats - de menigte, de apostelen en de Heer (VD, 17-21). Het tweede beeld verwijst naar de ervaring van de Heilige Geest waardoor Petrus en de eerste kerkgemeenschap inzien welk risico het inhoudt om onverantwoorde beperkingen op te leggen aan de geloofsgemeenschap (VD, 22-24). We nodigen u uit om over deze twee beelden na te denken als voedings- en inspiratiebron voor het synodale proces.

Het Evangelie getuigt van Jezus' voortdurende inspanning om uitgesloten, gemarginaliseerde en vergeten mensen te bereiken. Een gemeenschappelijk kenmerk in heel Jezus' bediening is dat geloof altijd opduikt waar mensen waardering vinden: hun smeekbede wordt gehoord, ze worden geholpen in hun moeilijkheden, hun beschikbaarheid wordt gewaardeerd, hun waardigheid wordt bevestigd door Gods blik en hersteld door de erkenning van de gemeenschap. Zoals Petrus veranderd werd door zijn ervaring in de ontmoeting met Cornelius, moeten ook wij ons laten omvormen door in te gaan op Gods uitnodiging. Door het synodale proces leidt God ons op de gemeenschappelijke weg van bekering door de ervaring die we samen opdoen. God bereikt ons door anderen en Hij bereikt anderen door ons, vaak op een verrassende wijze.

Daarom moeten wij alles in het werk stellen om zoveel mogelijk mensen op een zinvolle manier bij het proces te betrekken. Dit is de eerste verantwoordelijkheid van de diocesane contactpersoon (contactpersonen), die is (zijn) aangesteld om de diocesane fase van het synodale proces te begeleiden en te bezielen. Oppervlakkige of vooraf opgestelde bijdragen die ervaringen van mensen niet nauwkeurig en veelzijdig weergeven, zullen even nutteloos zijn als bijdragen die niet het volledige scala en de diversiteit van de ervaringen van mensen tot uitdrukking brengen.

In die zin moet de diocesane fase beginnen met het vinden van de meest doeltreffende manieren om een zo breed mogelijke participatie te bereiken. Wij moeten persoonlijk proberen mensen aan te spreken die aan de zijlijn staan, die de Kerk verlaten hebben, die zelden of nooit hun geloof belijden, die arm, gemarginaliseerd, uitgesloten, stemloos of op de vlucht zijn, enz.

De kern van de synodale ervaring is dat we luisteren naar God door te luisteren naar elkaar, geïnspireerd door het woord van God. We luisteren naar elkaar om beter de stem van de Heilige Geest te horen, die spreekt in onze hedendaagse wereld. Dit kan gebeuren in de loop van één bijeenkomst, maar wij raden meerdere bijeenkomsten sterk aan om een meer interactieve sfeer van delen te creëren waarin mensen elkaar leren kennen, groeien in vertrouwen en het gevoel hebben dat ze vrijer kunnen spreken waardoor het een echte synodale ervaring van samen op weg gaan wordt. Naast de meer formele aspecten van spreken en luisteren, is het belangrijk dat de bijeenkomsten ook informele momenten hebben. Pelgrimstochten, groepsactiviteiten, artistieke expressies en zelfs koffiepauzes kunnen het gemeenschapsgevoel helpen bevorderen door de ervaring het leven met elkaar te delen.

Hoe deze bijeenkomsten plaatsvinden, zal afhangen van de lokale omstandigheden. Er kunnen ontmoetingen zijn tussen verschillende parochies, tussen verschillende bedieningen

zoals de gezondheidspastoraal of het katholieke onderwijs, tussen religieuze gemeenschappen, lekenbewegingen en oecumenische groepen.

In de hiernavolgende vragenlijst (Deel 5) stellen we enkele impulsen voor om deze ervaring van uitwisselen en luisteren op gang te brengen en te vergemakkelijken. Het is niet de bedoeling dat u alle vragen beantwoordt, maar wel dat u die vragen selecteert die het meest relevant zijn in uw lokale context. U kunt ook andere vragen stellen, wat wij zeker aanmoedigen. Als algemene leidraad moet meer nadruk gelegd worden op vragen die persoonlijke verhalen en levenservaringen oproepen dan op vragen over 'leerstellige' kwesties. Zie Deel 5 voor enkele voorbeelden.

De tijdens het luisterproces ontvangen feedback, moet samengebracht worden in een 'synthese'. Zoals in het stappenplan hierna (Deel 4.4) wordt uitgelegd, moet een samenvatting opgemaakt worden na iedere diocesane bijeenkomst waar vragen van het *Vademecum* (deel 5) beantwoord werden. Tegelijkertijd zal ook elk bisdom en uiteindelijk elke bisschoppenconferentie een synthese moeten opstellen. Het doel van deze syntheses, op welk niveau dan ook, is niet om een algemene samenvatting te maken van alles wat er gezegd is noch om een wetenschappelijk onderzoek uit te voeren. Het doel van het synthetiseren is veeleer om door onderscheiding datgene te selecteren en op te schrijven wat kan bijdragen aan de volgende fase van het synodale proces, wanneer ze naar het bisdom verstuurd wordt (in het geval van raadpleging binnen het bisdom) en wanneer ze uiteindelijk naar de bisschoppenconferentie verstuurd wordt (in het geval van een synthese geschreven door het bisdom). In die zin zal de synthese niet alleen verslag uitbrengen over de gemeenschappelijke tendensen en punten van overeenstemming, maar ook de aandacht vestigen op punten die een gevoelige snaar raken, een origineel gezichtspunt oproepen of een nieuwe horizon openen. Bij het opmaken van de synthese moet er speciale aandacht zijn voor de stemmen van zij die niet zo vaak gehoord worden en moet wat wij het 'minderheidsverslag' zouden kunnen noemen, geïntegreerd worden. De feedback moet niet alleen positieve ervaringen belichten, maar ook uitdagende en negatieve ervaringen aan het licht brengen om de realiteit van wat gehoord is weer te geven. In de feedback moet iets over de *ervaring* van de lokale bijeenkomst doorklinken: de houding van de deelnemers, de vreugdes en uitdagingen van het samen betrokken zijn in het onderscheidingsproces.

De feedback die van deze lokale bijeenkomsten ontvangen wordt, zal vervolgens gebundeld worden tot een algemene synthese op diocesaan niveau. De synthese die elk bisdom aan het einde van dit luister- en onderscheidingsproces opstelt, zal haar concrete bijdrage zijn aan het samen onderweg zijn van het hele volk van God. Dit document kan ook een nuttig document zijn om de volgende stappen op de weg naar synodaliteit binnen de lokale kerk te bepalen. Om de daaropvolgende fases van het synodale proces te vergemakkelijken, is het van belang de vruchten van het bidden en reflecteren in maximaal *10 bladzijden* samen te vatten. Andere teksten kunnen aan de diocesane synthese toegevoegd worden om de inhoud ervan te ondersteunen of te begeleiden.

De synthese van elk bisdom of eparchie zal vervolgens verstuurd worden naar de bisschoppenconferenties of synodes van de oosterse Kerken. Deze organen zullen op hun beurt hun eigen syntheses opstellen, in dezelfde geest ter onderscheiding als hierboven beschreven, op basis van de diocesane/eparchiale syntheses die zij ontvangen hebben. De bisschoppenconferenties en synodes van de oosterse Kerken zullen deze synthese voorleggen aan het secretariaat-generaal van de Bisschoppensynode, die de eerste versie van het werkdocument (*Instrumentum laboris*) zal samenstellen op basis van wat op lokaal niveau gedeeld en ervaren is.

4.2 Rol van de bisschop in het synodale proces

Synodaliteit bestaat niet zonder het pastorale gezag van het bisschoppencollege, onder het primaatschap van de opvolger van Petrus, en zonder het pastorale gezag van iedere diocesane bisschop in het bisdom dat aan zijn zorg toevertrouwd is. Het ambt van bisschop bestaat erin herder, leraar en priester van de heilige eredienst te zijn. Hun charisma van onderscheiding roept hen op om authentieke verdedigers, vertolkers en getuigen van het geloof van de Kerk te zijn. *In en door de particuliere kerken bestaat de éne en enige katholieke Kerk* (LG, 23). Het synodale proces kan alleen ten volle werkelijkheid worden als de lokale kerken erbij betrokken zijn, wat de persoonlijke betrokkenheid van de diocesane bisschop vereist. *Dankzij deze algemeenheid brengen de afzonderlijke delen hun eigen gaven aan ten gunste van de andere delen en van de hele Kerk. Zo groeit het geheel en groeien de afzonderlijke delen, die alle met elkaar in gemeenschap blijven en voor de volheid in eenheid samenwerken* (LG, 13). De verscheidenheid van de lokale kerken met hun eigen context en cultuur, brengen verschillende gaven naar het geheel, waardoor het hele lichaam van Christus verrijkt wordt. Dit is de sleutel om de weg van synodaliteit in de Kerk te begrijpen.

Daarom is de eerste taak van de diocesane bisschop in dit synodale proces de synodale ervaring van het hele volk van God onderweg naar een meer synodale Kerk, mogelijk te maken. De diocesane bisschop heeft een sleutelrol in het luisteren naar het volk van God in zijn diocesane kerk. De bisschop kan, door de inspiratie van de Heilige Geest, de meest vruchtbare processen voor het luisteren naar het volk van God in zijn bisdom onderscheiden, langs de weg naar synodaliteit die de hele Kerk ingeslagen is. Om de diocesane bisschop in deze taak bij te staan, moet hij een diocesane contactpersoon of diocesaan team aanstellen. Samen kunnen ze biddend onderscheiden. Wij moedigen de bisschop aan om een actieve rol te spelen in de diocesane fase van dit synodale proces. Zijn betrokkenheid moet een open dialoog bevorderen te midden van de verscheidenheid van het volk van God.

De bisschop kan om feedback en participatie verzoeken waar dit het organisatieproces vooruit kan helpen. Hij wordt uitgenodigd contact op te nemen met de respectieve organen, organisaties en structuren van het bisdom, zoals de diocesane pastorale raad, de priesterraad, parochies, religieuze gemeenschappen, lekenbewegingen, verschillende pastorale diensten (bv. in scholen en ziekenhuizen), en diocesane commissies, om hun deelname aan het synodale proces aan te moedigen en om hen zo nodig hun hulp te vragen. Onder het gezag van de bisschop kan (kunnen) de diocesane contactpersoon (contactpersonen) rechtstreeks contact opnemen met de coördinatoren in de parochies en met andere lokale gemeenschappen om het raadplegingsproces voor te bereiden en te vergemakkelijken.

Tegelijkertijd kan de bisschop ervoor zorgen dat de nodige middelen worden vrijgemaakt, zoals financiële, logistieke, technische en personele middelen. Daarnaast heeft de bisschop de taak om de betrokkenheid van verschillende groepen en individuen aan te moedigen, zodat het synodale proces, gebaseerd op de daadwerkelijke samenwerking en een zo breed mogelijke participatie van de gelovigen, de volledige verscheidenheid van het volk van God omvat: priesters, diakens, godgewijde mannen en vrouwen, en leken. Diocesane structuren die al gericht zijn op het uitoefenen van synodaliteit, kunnen hierbij een essentiële ondersteuning bieden, vooral de diocesane pastorale raad, de priesterraad, de parochiale pastorale raden, enz.

De bisschop zou in een persoonlijke brief of zelfs in een video alle mensen van zijn bisdom kunnen uitnodigen en aanmoedigen om deel te nemen aan het proces van luisteren, dialoog

en overleg. Het is aangewezen om de diocesane fase van het synodale proces te openen en te sluiten met een liturgische viering, waarin de bisschop kan voorgaan.

Tijdens het raadplegingsproces is luisteren de belangrijkste taak van de bisschop. Hoewel de persoonlijke betrokkenheid van de diocesane bisschop vele vormen kan aannemen, moedigen wij hem aan deel te nemen en aandacht te hebben voor de stem van de gelovigen. Naast zijn deelname aan de plaatselijke luisterbijeenkomsten in het hele bisdom, kan de bisschop, als hij dat wenst, kleine ad-hocbijeenkomsten organiseren, met mensen uit alle lagen van zijn bisdom, speciaal ook met mensen die aan de zijlijn staan. Bovendien kan hij dit luisteren ook uitoefenen door de op de raadplegingen verzamelde feedback te lezen om te onderscheiden wat de Heilige Geest zegt door de mensen die aan zijn zorg toevertrouwd zijn. De bisschop dient regelmatig met de diocesane contactpersoon (contactpersonen) bijeen te komen om de voortgang van het overleg te bespreken en eventuele moeilijkheden aan te pakken. Vooral moet erop toegezien worden dat de aanwezigheid van de bisschop en de clerus niet het onbedoelde effect heeft dat de authentieke en openhartige inbreng van de gelovigen verstikt wordt, speciaal daar waar zich een schandaal heeft voorgedaan of waar eenvoudigweg een houding van cultureel bepaalde eerbied meespeelt.

Ten slotte roept de bisschop een diocesane presynodale bijeenkomst samen als hoogtepunt van de diocesane fase en werkt hij met de diocesane contactpersoon (contactpersonen) samen om deze te organiseren. Deze bijeenkomst beoogt een brede vertegenwoordiging uit heel het bisdom om samen te bidden, te luisteren, na te denken en de synodale weg waartoe de Geest van God het hele bisdom roept, te onderscheiden. De bisschop kan vervolgens de diocesane synthese, in samenwerking met de diocesane contactpersoon (contactpersonen) bijsturen voordat deze aan de bisschoppenconferentie voorgelegd wordt. Het is belangrijk op te merken dat de diocesane synthese niet bedoeld is om de diocesane bisschop in een positief of negatief daglicht te stellen. De diocesane synthese moet veeleer een eerlijk verslag zijn van alles wat tijdens de diocesane fase van het synodale proces uitgewisseld werd, en een weergave van de brede waaier van standpunten en perspectieven van het volk van God.

Het is begrijpelijk dat de start van dit raadplegingsproces bij pastorale verantwoordelijken gemengde gevoelens oproept gaande van enthousiasme en vreugde tot angst, vrees, onzekerheid of zelfs scepticisme. Dergelijke gedifferentieerde reacties maken vaak deel uit van het synodale proces. Bisschoppen kunnen het opduiken van deze diverse reacties erkennen en tegelijkertijd mensen aanmoedigen om zich open te stellen voor de Heilige Geest, die vaak op een verrassende en vernieuwende wijze werkt. Als een goede herder voor zijn kudde is de bisschop geroepen om voor het volk van God uit te gaan, in hun midden te staan en hen te volgen, en ervoor te zorgen dat niemand achtergelaten wordt of verloren gaat.

4.3 Rol van priesters en diakens in het synodale proces

Het ambt van priesters en diakens heeft twee wezenlijke oriëntatiepunten: enerzijds de diocesane bisschop, anderzijds de mensen die aan hun pastorale zorg toevertrouwd zijn. Zo vormen de in de lokale kerk aanwezige geestelijken een waardevolle schakel tussen de bisschop en de mensen die zij dienen. Dit geeft priesters en diakens een sleutelrol om samen tussen het volk van God op weg te gaan, verenigd met de bisschop en ten dienste van de gelovigen. Zij kunnen namens de bisschop met het volk communiceren, net zoals zij aan de bisschop kunnen doorgeven wat van het volk komt. Zij zijn bemiddelaars van gemeenschap en eenheid tot opbouw van het lichaam van Christus, zij helpen de gelovigen om samen op

weg te gaan en om midden het kerkgebeuren samen met elkaar voorwaarts te trekken. Geestelijken zijn ook aankondigers van vernieuwing, met aandacht voor de veranderende behoeften van hun kudde, laten ze zien hoe de Heilige Geest nieuwe wegen opent. Ten slotte zijn ze mannen van gebed, die een echte geestelijke ervaring van synodaliteit bevorderen, zodat het volk van God meer aandacht voor de Heilige Geest kan hebben en samen naar de wil van God kan luisteren.

In die zin is er voor priesters en diakens een cruciale taak weggelegd om het hele volk van God te begeleiden op de weg van synodaliteit. Hun inspanningen om een meer synodale manier van Kerk-zijn van Christus te bevorderen en in praktijk te brengen, zijn van vitaal belang. Priesters en diakens kunnen het synodale karakter van de Kerk en de betekenis van synodaliteit onder de aandacht brengen in de parochies, pastorale diensten en bewegingen die zij dienen. Priesters en diakens zijn ook geroepen om het verloop van de diocesane fase van het synodale proces in de lokale kerk te ondersteunen, aan te moedigen, te bevorderen en mogelijk te maken. Zij kunnen dit doen via de al door het bisdom ingestelde overlegorganen zoals de diocesane pastorale raad, de priesterraad en de pastorale raden van de parochies. *Vooraf de inbreng van de 'synodale' overlegorganen van de lokale kerken wordt gevraagd, met name die van de priesterraad en de pastorale raad (VD, 31), van waaruit een synodale Kerk [werkelijk] gestalte [kan] beginnen te krijgen* (EC,7).

Tegelijkertijd kunnen priesters en diakens nieuwe en creatieve manieren vinden om een authentieke *synodale* ervaring bij de leken gelovigen te bevorderen, in onderlinge samenhang met de initiatieven van de diocesane bisschop en de diocesane contactpersoon (contactpersonen) die voor dit synodale proces aangesteld is (zijn). Op te merken valt dat de raadpleging die plaatsvindt in de diocesane fase van het synodale proces gecoördineerd wordt door de diocesane bisschop en gericht is *tot de priesters, diakens en leken gelovigen van hun [lokale] kerken, zowel individueel als collectief, zonder de waardevolle bijdrage van de godgewijde mannen en vrouwen te verwaarlozen* (EC, 7).

Het *Vorbereidende document* leert ons dat in de bediening van Jezus *de uitverkiezing van de apostelen geen privilege is dat hen een exclusieve machtspositie toekent en een scheiding teweegbrengt, maar dat het de genade is van een bediening van zegen en gemeenschap, waarvan niemand uitgesloten wordt. Dankzij de gave van de Geest van de verrezen Heer moeten zij de plaats van Jezus handhaven, zonder Hem te vervangen: niet om te selecteren wie toegang tot zijn aanwezigheid krijgt, maar om de ontmoeting met Hem te vergemakkelijken* (VD, 19). Zo hebben ook alle geestelijken, begiftigd met de heilige gaven en charisma's ontvangen door hun wijding, een cruciale rol te spelen om ervoor te zorgen dat deze synodale ervaring een authentieke ontmoeting met de verrezen Christus is, gegrondvest in gebed, gevoerd door de viering van de eucharistie en geïnspireerd door het luisteren naar het woord van God.

4.4 Stappenplan (Voorbeeldstappen voor de diocesane fase)

De taken in verband met de uitvoering van de diocesane luister- en dialoof fase zullen variëren naar gelang de lokale factoren, maar de algemene aanpak zal de volgende stappen omvatten:

1. Aanstellen van diocesane contactpersoon (contactpersonen)

Elk bisdom moet een of twee personen kiezen die als diocesaan contactpersoon (contactpersonen) kan (kunnen) optreden. *Bijlage A* gaat gedetailleerd in op de verantwoordelijkheden en verwachte competenties van deze contactpersonen. Idealiter zouden vanuit het model van medeverantwoordelijkheid, twee contactpersonen moeten aangesteld worden. Als er meer dan één diocesane contactpersoon is, is het aangewezen ten

minste een vrouw en een man aan te stellen. Het kan gaan over vrijwillige of bezoldigde functies, die vervuld kunnen worden door mensen die al in het bisdom werken. Diocesane contactpersonen kunnen priesters, religieuzen of leken zijn. De bisdommen kunnen nadenken over de mogelijke taak van de diocesane contactpersoon (contactpersonen) om het synodale proces in het bisdom te blijven begeleiden tot oktober 2023 en ook nog daarna.

2. Oprichten van een diocesaan synodaal team

De diocesane contactpersoon (contactpersonen) zal (zullen) waarschijnlijk moeten samenwerken met een kernteam, dat ofwel samengesteld kan worden dankzij een open proces waarin mensen hun belangstelling kenbaar maken, of dat door de diocesane bisschop aangesteld wordt. Dit diocesane synodale team kan bestaan uit vertegenwoordigers van parochies, bewegingen, diocesane pastorale bedieningen en religieuze gemeenschappen. Zij kunnen bijeengeroepen worden als een operationeel adviserend orgaan voor de diocesane contactpersoon (contactpersonen). Ook na de diocesane fase van de huidige synode kan het diocesane synodale team, in samenwerking met de diocesane bisschop, in de toekomst de weg van synodaliteit in het bisdom blijven bevorderen en uitvoeren.

3. De weg voor uw bisdom onderscheiden

Het *Vorbereidende document* en het *Vademecum* geven informatie over het huidige synodale proces en bieden richtlijnen voor het organiseren van het raadplegingsproces. Deze documenten moeten in de verschillende contexten verschillend worden toegepast, afhankelijk van de huidige realiteiten en uitdagingen in de lokale kerk en samenleving, alsook rekening houdend met eventuele gelijktijdige of recente synodale processen die in het bisdom plaatsvinden. Met deze documenten kan een biddende reflectie worden gemaakt om de belangrijkste aandachtsgebieden voor het bisdom te onderscheiden.

4. Het participatieproces plannen

Elk bisdom moet streven naar een zo breed mogelijke participatie door gebruik te maken van verschillende overlegplatforms. Daarbij kan onder meer gedacht worden aan parochiale en interparochiale bijeenkomsten, schoolgerelateerde groepen, lokale verenigingen, onlineplatforms, specifieke taalgroepen, en passende middelen om mensen die verder van de Kerk afstaan te bereiken. Idealiter zouden mensen van de verschillende groepen in staat moeten zijn naar elkaar te luisteren. Wat nodig is voor het raadplegingsproces, onder meer een algemeen budget, materiële benodigdheden en onlineplatforms moet geïnventariseerd en ter beschikking gesteld worden. Indien nodig kan het ene bisdom solidair zijn met het andere en voorzien in financiële ondersteuning en personeel

5. Voorbereiden van groepscoördinatoren voor synodale overlegbijeenkomsten

Het diocesane synodale team kan werken met coördinatoren om in het hele bisdom synodale overlegbijeenkomsten uit te werken. Zo kan bijvoorbeeld het synodale overleg binnen een parochie geleid worden door een coördinator in die parochie, die samenwerkt met het parochieteam. Alle coördinatoren moeten op de hoogte zijn van de geest, de doelstellingen en de attitudes van het synodale proces. Zij moeten ook toegang hebben tot relevante bronnen zoals dit *Vademecum* en de synodale website. Op basis hiervan kunnen de coördinatoren in overleg met het diocesane synodale team de meest geschikte aanpak voor hun specifieke groepen onderscheiden.

6. Organiseren van een oriëntatieworkshop voor het diocesane synodale team en de lokale coördinatoren

Aangezien het niveau van begrip van en ervaring met synodaliteit in het bisdom wellicht verschilt, kunnen vormingsworkshops worden georganiseerd om mensen wegwijs te maken in synodaliteit en hen basisvaardigheden voor het leiden van synodale processen bij te brengen. Deze basisopleiding is op zichzelf al een waardevol resultaat van het huidige synodale proces. *Bijlage B* geeft een overzicht van hoe een typisch synodale overlegbijeenkomst zou kunnen verlopen. Het belangrijkste is geschikte methodes te gebruiken die aandachtig luisteren,

oprecht delen en gemeenschappelijke geestelijke onderscheiding vergemakkelijken. Er zijn ook andere hulpmiddelen op de synodewebsite beschikbaar.

7. Communiceren naar een breed publiek

Om de bewustwording te vergroten en participatie aan te moedigen, kan een brede publiciteitscampagne opgezet worden om mensen te informeren over de betekenis en de doelstellingen van de synode en over de mogelijkheden tot participatie. Op de synodewebsite is materiaal voor een publiciteitscampagne beschikbaar.

8. Synodale overlegproces uitvoeren, opvolgen en begeleiden

Zodra de voorbereidingen voltooid zijn, kan het overlegproces beginnen. Centraal in deze fase staan de diocesane synodale overlegbijeenkomsten. Er kan een diocesane liturgische viering uitgewerkt worden om de diocesane fase te openen en om de Heilige Geest te vragen het hele proces te leiden. In de diocesane fase dient (dienen) de diocesane contactpersoon (contactpersonen) regelmatig contact te houden met de groepscoördinatoren van de synodale overlegbijeenkomsten in heel het bisdom om het proces op te volgen, waar nodig ondersteuning te bieden en de uitwisseling van ideeën, best practices (beste praktijkvoorbeelden) en feedback te vergemakkelijken. Er moet een concrete datum vastgelegd worden voor het indienen van de overlegresultaten, die de hierna beschreven richtlijnen voor het opmaken van de diocesane synthese kunnen volgen.

9. Diocesane presynodale bijeenkomst

Het is ten zeerste aanbevolen dat het raadplegingsproces in het bisdom uitmondt in een diocesane presynodale bijeenkomst met inbegrip van een liturgische viering. Een brede vertegenwoordiging uit het hele bisdom moet uitgenodigd worden om eraan deel te nemen met als doel samen te komen om te bidden, te luisteren, na te denken en de synodale weg te onderscheiden waartoe de Geest van God het hele bisdom roept. *Bijlage C* geeft suggesties om deze bijeenkomst te organiseren.

10. Voorbereiden en indienen van de diocesane synthese

Ten slotte moet er een diocesane synthese opgesteld worden op basis van de, in het hele bisdom verzamelde feedback en van de verslagen van de presynodale bijeenkomst. *Bijlage D* geeft suggesties voor de opmaak van een dergelijke synthese. Die moet voor een bepaalde datum aan de bisschoppenconferentie voorgelegd worden. Eenmaal voltooid, moet ze ook aan de gelovigen van het bisdom meegedeeld worden. De diocesane contactpersonen moeten het hele synodale proces lang aangesteld blijven ten minste tot de vergadering van de Bisschoppensynode in oktober 2023, maar ze kunnen ook na deze datum hun taak voortzetten. In de latere fasen van de huidige synode zullen zij aanspreekpunten voor de bisschoppenconferenties en de continentale vergaderingen zijn, en kunnen zij het bisdom helpen om bij het synodale proces betrokken te blijven. Waar nodig kunnen zij ook zorgen voor een soepele overgang naar de uitvoering van eventuele voorstellen die tijdens het diocesane overleg naar voren gebracht zijn. Per slot van rekening is dit synodale proces niet het einde, maar een nieuw begin.

4.5 Basisingrediënten van de synodale ervaring

De hierboven in punt 4.4 vermelde stappen moeten als leidraad gebruikt worden. Uiteindelijk bevat de diocesane fase soortgelijke 'ingrediënten' als de vergadering van de Bisschoppensynode, zoals diegene die in oktober 2023 in Rome zal plaatsvinden. Deze elementen zijn: een liturgische openingsviering, bijeenkomsten in kleine groepen, momenten van stilte en gebed, informele gesprekken, gemeenschappelijke ervaringen (pelgrimstochten, artistieke expressies, ontmoetingen met kwetsbare personen, personen met een beperking, senioren) en een liturgische viering als afsluiting. Deze basisingrediënten van synodaliteit kunnen gemakkelijk aangepast worden aan de lokale omstandigheden om een vruchtbare

synodale ervaring in uw lokale kerk te bevorderen, rekening houdend met de principes, attitudes en valkuilen die in deel 2 beschreven zijn.

5. Hulpmiddelen voor het organiseren van het synodale proces

5.1 Methodologie voor het diocesane synodale proces

Elk bisdom kan zelf onderscheiden wat de beste manier is om een door de Geest geleide synodale ervaring voor zijn mensen mogelijk te maken, met een speciale aandacht voor de stem van zij die in het verleden niet gehoord werden. Op de synodewebsite zijn adviezen en hulpmiddelen te vinden over hoe dit gedaan kan worden.

Zoals hierboven vermeld, moedigen wij individuele personen en groepen aan om binnen hun lokale kerk deel te nemen aan het synodale proces. Het is echter ook mogelijk voor individuele personen en groepen om hun inbreng rechtstreeks naar het secretariaat-generaal van de Bisschoppensynode te sturen (EC, 6).

Binnen elke lokale kerk moeten de bijeenkomsten op zo'n wijze georganiseerd worden dat de meest vruchtbare synodale ervaring in de lokale context bevorderd wordt. Idealiter zou voor elke afzonderlijke groep deelnemers meer dan één 'synodale overlegbijeenkomst' georganiseerd moeten worden, zodat zij zich kunnen verdiepen, en op een rijkere manier met elkaar in dialoog kunnen treden. Een andere mogelijkheid is nieuwe groepen samenstellen zodat meer mensen de kans krijgen om te luisteren en mee te doen, met een grotere verscheidenheid aan standpunten en ervaringen.

Individuele personen kunnen hun bijdrage aan het overleg ook rechtstreeks aan het bisdom doorgeven. Om het indienen van de individuele bijdragen aan het overleg mogelijk te maken, moet het nodige informatiemateriaal tijdig verspreid worden, zodat hun naar voren gebrachte standpunten ook in de diocesane synthese opgenomen kunnen worden. Gemeenschappelijke ervaringen met het synodale proces moeten wel meer gestimuleerd worden dan het indienen van individuele bijdragen, omdat zij de synodale geest van het samen op weg gaan beter tot uitdrukking brengen. In die zin kunnen aan individuele deelnemers video's, videoconferenties, overwegingen bij de Schrift en gebeden aangeboden worden, om hen nog meer bij de synodale ervaring te betrekken.

Het organiseren van synodale overlegbijeenkomsten waaraan verschillende parochies deelnemen, kan een goede manier zijn om een brede waaier van mensen met een andere sociaal-economische achtergrond, etniciteit, leeftijd, enz. bijeen te brengen. Twee of meer parochies kunnen samenkomen om een reeks gezamenlijke synodale overlegbijeenkomsten te plannen. Ze kunnen hun uitwisseling toespitsen op een relevante gemeenschappelijke ervaring, zoals de uitdagingen waarmee zij als christenen geconfronteerd worden, kerk-zijn te midden van de coronapandemie, of iets dat met hun lokale context verband houdt. Er kan een interparochiaal team gevormd worden dat instaat voor de organisatie.

Wij moedigen u ook aan om het thema van synodaliteit en dit synodale overlegproces waar mogelijk te integreren in de al geplande lokale en diocesane bijeenkomsten en vergaderingen. In die zin kan de diocesane fase van het synodale proces de bestaande pastorale agenda voor het jaar 2021-2022 verrijken en tegelijkertijd inspireren tot iets nieuws.

5.2 Informele dimensie van het synodale proces

Het luisteren naar elkaar wordt verrijkt door elkaar te leren kennen en samen het leven te

delen. Daarom kan het erg nuttig zijn om vóór de vergadering waarin we met elkaar in dialoog gaan, een gemeenschappelijke activiteit te organiseren.

Dit kan bijvoorbeeld een bedevaart zijn, een sociale of caritatieve actie, of gewoon een gezamenlijke maaltijd. Dit zou niet alleen het wederzijdse vertrouwen tussen de deelnemers kunnen versterken, maar ook kunnen leiden tot de deelname van mensen die zich meer aangetrokken voelen tot daadwerkelijk iets doen dan tot het voeren van intellectuele gesprekken.

Deze benadering volgt het voorbeeld van Jezus die zijn leerlingen om zich heen verzamelt om samen te eten, te wandelen of gewoon tijd met elkaar door te brengen. Het kan belangrijk zijn om de deelnemers voldoende tijd en ruimte te geven om samen iets te eten en te drinken, zodat de ervaring van het naar elkaar luisteren in een minder formele en meer spontane uitwisseling tijdens de pauze, voortgezet wordt. Dit kan een vruchtbaarder deelname mogelijk maken van mensen die zich minder op hun gemak voelen in formele vergaderingen en het kan ook de gelegenheid bieden om bepaalde punten op een meer informele manier te verduidelijken.

De deelname aan fysieke, culturele, sociale en caritatieve activiteiten kan bijdragen tot het opbouwen van gemeenschap onder de deelnemers, waardoor deze nieuwe ervaringen van broederlijkheid de Kerk kunnen vernieuwen.

5.3 Fundamentele vraag voor de raadpleging

Deze synode stelt de volgende fundamentele vraag:

Een synodale Kerk die het Evangelie verkondigt, is 'samen onderweg': hoe verloopt vandaag dit 'samen op weg gaan' in uw lokale kerk? Welke stappen nodigt de Geest ons uit te zetten om te groeien in ons 'samen op weg gaan'? (VD, 26)

Om hierop te antwoorden, wordt u uitgenodigd om:

- Na te gaan *welke ervaringen* in uw lokale kerk door deze fundamentele vraag *opgeroepen worden*?
- *Dieper in te gaan op deze ervaringen*: welke vreugdes hebben zij teweeggebracht? Op welke moeilijkheden en obstakels zijn ze gestoten? Welke wonden hebben ze aan het licht gebracht? Welke inzichten hebben ze opgeleverd?
- *De vruchten bijeen te brengen om ze te delen*: waar is de stem van de Geest hoorbaar in deze 'synodale' ervaringen? Wat vraagt de Geest vandaag aan ons? Welke punten moeten bekrachtigd worden? Welke veranderingen overwogen? Welke nieuwe stappen gezet? Waar zien we een consensus tot stand komen? Welke wegen openen zich voor onze lokale kerk?

Om mensen te helpen deze fundamentele vraag grondiger te onderzoeken, worden in de volgende thema's belangrijke aspecten van *doorleefde synodaliteit* (VD,30) belicht. Bij het beantwoorden van deze vragen is het nuttig eraan te herinneren dat 'samen op weg gaan' op twee manieren, die sterk met elkaar verbonden zijn, gebeurt. Vooreerst gaan we samen op weg als volk van God. Vervolgens gaan we op weg als volk van God, samen met de hele menselijke familie. Deze twee perspectieven verrijken elkaar en helpen ons bij onze gemeenschappelijke onderscheiding naar een diepere gemeenschap en een vruchtbaardere zending.

De vragen voor elk van de volgende tien thema's kunnen als uitgangspunt of als nuttige leidraad gebruikt worden. Uw gesprek en dialoog hoeven zich niet te beperken tot de volgende vragen:

1. TOCHTGENOTEN

In de Kerk en de maatschappij gaan we zij aan zij dezelfde weg. Wie zijn in onze lokale kerk de mensen die 'samen op weg gaan'? Wie lijkt het verst verwijderd te zijn? Hoe worden we opgeroepen om ons tochtgenoot zijn te versterken? Welke groepen of personen worden gemarginaliseerd?

2. LUISTEREN

Luisteren is de eerste stap, maar dat vereist een open geest en een open hart, zonder vooroordelen. Hoe spreekt God tot ons door stemmen die we soms negeren? Hoe wordt naar leken, speciaal naar jongeren en vrouwen, geluisterd? Wat vergemakkelijkt of belemmert ons luisteren? Hoe aandachtig luisteren we naar mensen die aan de zijlijn staan? Hoe integreren we de bijdrage van godgewijde mannen en vrouwen? Wat staat onze luisterbereidheid in de weg, meer bepaald bij het luisteren naar mensen die een andere mening hebben dan de onze? Welke ruimte geven we aan de stem van minderheden, vooral aan de stem van zij die arm of gemarginaliseerd zijn of die maatschappelijk uit de boot vallen?

3. HET WOORD NEMEN

Iedereen wordt uitgenodigd om vrijmoedig en openhartig te spreken, dat wil zeggen in vrijheid, waarheid en naastenliefde. Wat helpt of verhindert ons om vrijmoedig, openhartig en met verantwoordelijkheidsgevoel te spreken in onze lokale kerk en samenleving? Wanneer en hoe slaag je erin te zeggen wat je na aan het hart ligt? Hoe verloopt de relatie met de lokale media (niet alleen de katholieke media)? Wie spreekt namens de christelijke gemeenschap en hoe worden deze personen gekozen?

4. VIEREN

'Samen op weg gaan' is alleen mogelijk als het gebaseerd is op het samen luisteren naar het Woord en het vieren van de eucharistie. Op welke manier inspireren en leiden gebed en liturgische vieringen werkelijk ons gemeenschappelijke leven en de zending van onze gemeenschap? Hoe inspireren zij de belangrijkste beslissingen? Hoe kunnen wij de actieve deelname van alle gelovigen aan de liturgie bevorderen? Welke plaats krijgen de bedieningen van lector en misdienaar?

5. MEDEVERANTWOORDELIJKHEID IN DE ZENDING

Synodaliteit staat ten dienste van de zending van de Kerk en al haar leden zijn geroepen eraan deel te nemen. Allemaal worden we als leerlingen uitgezonden. Op welke manier wordt elke gedoopte geroepen mee te werken aan die zending van de Kerk? Wat belet de gedoopten om actief eraan mee te werken? Welke aspecten van de zending verwaarlozen we? Hoe ondersteunt de gemeenschap haar leden die op verschillende manieren de samenleving dienen (sociaal en politiek engagement, inzet voor wetenschappelijk onderzoek en onderwijs, bevordering van sociale gerechtigheid, bescherming van de mensenrechten, zorg voor ons gemeenschappelijke huis, enz.)? Hoe helpt de Kerk deze leden om hun dienstbaarheid aan de samenleving op een missionaire manier te beleven? Hoe en door wie gebeurt de onderscheiding van missionaire engagementen?

6. DIALOGEREN IN KERK EN SAMENLEVING

Dialoog vereist volharding en geduld, maar maakt ook wederzijds begrip mogelijk. In welke mate gaan de verschillende etnische groepen die deel uitmaken van onze gemeenschap met elkaar in dialoog? Waar en hoe wordt er in onze lokale kerk

gedialogeerd? Hoe bevorderen we de samenwerking met de naburige bisdommen, met de religieuze gemeenschappen in de omgeving, met lekenverenigingen en -bewegingen, enz.? Hoe gaan we om met meningsverschillen, conflicten en moeilijkheden? Aan welke specifieke kerkelijke of maatschappelijke problemen moeten wij meer aandacht besteden? Wat zijn onze ervaringen in verband met dialogeren en samenwerken met gelovigen van andere godsdiensten en met niet-gelovigen? Hoe dialogueert de Kerk met en leert zij van andere maatschappelijke instanties: de politieke, economische, culturele wereld, het maatschappelijke middenveld, arme mensen, enz.?

7. OECUMENE

De dialoog tussen christenen van verschillende belijdenissen, verenigd door één doopsel, heeft een speciale plaats in dit synodale proces. Welke relaties heeft onze kerkgemeenschap met leden van andere christelijke tradities en denominaties? Wat delen we en hoe gaan we samen op weg? Wat zijn de vruchten van dit 'samen op weg gaan'? Wat zijn de moeilijkheden? Hoe kunnen we samen de volgende stap voorwaarts zetten?

8. GEZAG EN PARTICIPATIE

In een synodale Kerk zijn participatie en medeverantwoordelijkheid essentieel. Hoe bepaalt onze kerkgemeenschap de na te streven doelen en het stappenplan om die doelstellingen te realiseren? Hoe wordt gezag of bestuur uitgeoefend binnen onze lokale kerk? Hoe brengen we teamwerk en medeverantwoordelijkheid in de praktijk? Hoe en door wie wordt er geëvalueerd? Hoe worden lekenbedieningen en het opnemen van verantwoordelijkheid door de gelovigen gestimuleerd? Hoe functioneren de synodale organen op het niveau van de lokale kerk (pastorale raden in parochies en bisdommen, priesterraad, enz.)? Hoe kunnen we een meer synodale aanpak bevorderen in ons participeren en leidinggeven?

9. ONDERSCHIEDEN EN BESLISSEN

In een synodale manier van werken nemen we beslissingen door onderscheiding van wat de Heilige Geest door onze hele gemeenschap zegt. Volgens welke procedures en methodes komen de beslissingen tot stand? Hoe kunnen ze verbeterd worden? Hoe bevorderen we de deelname van iedereen aan de besluitvorming binnen hiërarchisch gestructureerde gemeenschappen? Helpen onze besluitvormingsmethodes ons om te luisteren naar het hele volk van God? Wat is het verband tussen raadpleging en besluitvorming en hoe brengen we dit in de praktijk? Welke instrumenten en procedures gebruiken wij om transparantie en verantwoordelijkheid te bevorderen? Hoe kunnen wij groeien in gemeenschappelijke geestelijke onderscheiding?

10. SYNODALE VORMING

Synodaliteit vereist dat we open staan voor verandering, vorming en levenslang leren. Hoe vormt onze kerkgemeenschap mensen zodat ze beter in staat zijn om 'samen op weg te gaan', naar elkaar te luisteren, te participeren in de zending en te dialogeren? Welke vorming bieden we aan om hen te leren onderscheiden en gezag uit te oefenen op een synodale manier?

Op de synodewebsite staan suggesties voor de manier waarop deze vragen op een eenvoudige en aantrekkelijke manier aan verschillende groepen gesteld kunnen worden. Elk bisdom, parochie of kerkelijke groepering moet niet proberen álle onderwerpen te behandelen, maar zich richten op die aspecten van synodaliteit die voor hun context het meest relevant zijn. Deelnemers worden aangemoedigd om hun echte levenservaringen eerlijk en openhartig

te delen en om samen na te denken over wat de Heilige Geest zou kunnen openbaren door wat zij met elkaar delen.

EEN WOORD VAN DANK

Onze oprechte dank gaat uit naar iedereen die dit synodale proces organiseert, coördineert en eraan deelneemt. Geleid door de Heilige Geest vormen wij de levende stenen waarmee God de Kerk, die Hij voor het derde millennium wenst, opbouwt (1 Pe 2,5). Moge de Heilige Maagd Maria, de Koningin van de apostelen en Moeder van de Kerk, voor ons ten beste spreken als wij samen de weg gaan die God ons wijst. Mogen haar moederlijke zorg en voorspraak ons begeleiden, zoals in de bovenzaal van Pinksteren, bij het opbouwen van onze gemeenschap met elkaar en bij het volbrengen van onze zending in de wereld. Met haar zeggen we als volk van God: *Laat met mij gebeuren wat u gezegd hebt* (Lc 1,38).

Bijlage A

Diocesane contactpersoon (contactpersonen)/team

Elk bisdom⁶ zou één of twee personen moeten aanstellen die de taak van diocesane contactpersoon (contactpersonen) of leidinggevenden met gedeelde verantwoordelijkheid voor de diocesane fase van het synodale overleg op zich kunnen nemen. Indien mogelijk, moeten ze een team samenstellen om met hen samen te werken.

Een model van *gedeeld leiderschap* is te verkiezen boven het aanstellen van één contactpersoon, aangezien dit het synodale karakter van het proces weerspiegelt. Wij moedigen u aan om samen te werken met de andere leidinggevende en *met een team*, om van elkaar te leren, verantwoordelijkheden te delen en de creativiteit en vitaliteit van het synodale proces in uw bisdom te verrijken. Het werk van de diocesane contactpersoon (contactpersonen)/team zal de volgende algemene functies of taken omvatten:

- Schakel zijn tussen het bisdom en de bisschoppenconferentie (en hun contactpersoon of team).
- Aanspreekpunt zijn voor de parochies of andere kerkelijke groeperingen in het bisdom met betrekking tot het synodale overleg.
- Belangrijkste contactpersoon (contactpersonen) voor de diocesane bisschop zijn, met betrekking tot het synodale proces.
- Op een synodale wijze met een team samenwerken om het verloop van het diocesane proces uit te stippelen en de onderwerpen en problemen in verband met synodaliteit te bespreken (zoals uiteengezet door het secretariaat-generaal van de Bisschoppensynode en de bisschoppenconferentie); en ook om het proces van verzamelen, analyseren en synthetiseren van de input van de raadpleging in het hele bisdom, uit te voeren.
- Alle parochies uitnodigen om mee te werken aan het raadplegingsproces door bijeenkomsten te organiseren om op lokaal niveau deel te nemen aan het synodale proces. Parochies kunnen onderling samenwerken om een grotere gemeenschap te vormen en samen op weg te gaan. De diocesane contactpersoon (contactpersonen)/team moet(en) parochies aanmoedigen om een geest van broederlijkheid, medeverantwoordelijkheid en volledige en actieve deelname van de gewijde ambtsdragers, godgewijden en leken gelovigen van de gemeenschap, met inbegrip van kinderen, jongeren, alleenstaanden, echtparen, gezinnen en senioren, te bevorderen. Op die manier zal het raadplegingsproces de brede waaier van mensen met een andere sociaal-economische en culturele/etnische achtergrond en bekwaamheden, op het lokale niveau vertegenwoordigen. Ze moeten ook het overleg aanmoedigen met zij die minder op de katholieke geloofspraktijk betrokken zijn, met leden van andere christelijke denominaties en geloofstradities en met hen die in de lokale of burgerlijke maatschappij geen band met de parochie hebben.
- Uitnodigen van elke pastorale sector, beweging, kerkelijk orgaan en afdeling/bureau van het bisdom om de vragen van het *Vademecum* en van de begeleidende documenten, vanuit hun specifieke bediening of interesseveld te beantwoorden. Elk van deze groepen kan haar eigen overleg voeren, of samenwerken met elkaar en/of met parochies in het bisdom. Proberen om alle diocesane instanties bij het raadplegingsproces te betrekken: de vele vormen van apostolaat, de verschillende culturen, gemeenschappen, groepen, initiatieven en oecumenische/interreligieuze werkgroepen, om een authentieke synodale ervaring in de lokale kerk te bevorderen.

---

⁶ **Noot:** In het *Vademecum* en in alle begeleidende bijlagen en documenten verwijst de term *bisdom* naar de lokale kerken in het algemeen en kan deze vervangen worden door de termen *eparchie*, *ordinariaat* of een ander gelijkwaardig kerkelijk orgaan.

- Aanbieden van vorming en begeleiding (in de vorm van workshops, webinars, video's, materiaal, en/of persoonlijke ondersteuning) aan zij die verantwoordelijk zullen zijn voor het uitvoeren en faciliteren van het raadplegingsproces op lokaal niveau (in parochies, gemeenschappen, enz.), om hen te helpen de betekenis van synodaliteit te begrijpen, samen met de doelstellingen van het huidige synodale proces, en de kenmerken van de synodale ervaring die zij proberen te bevorderen. (Voor meer informatie kunt u het *Vademecum* of de synodewebsite raadplegen).
- Methodes ontwikkelen om de input van het raadplegingsproces in het hele bisdom te ontvangen en dit proces communiceren naar de parochies, diocesane groepen, religieuze gemeenschappen en bewegingen om een *zo breed mogelijke deelname* te bevorderen. We denken daarbij aan:
  - Voorstellen dat parochies/gemeenschappen hun eigen contactpersoon/team aanstellen om de raadpleging uit te voeren.
  - Voorstellen dat de parochies/gemeenschappen een of meer overlegvergaderingen met mensen van de lokale gemeenschap organiseren. Parochies/gemeenschappen kunnen een speciale raadpleging organiseren om specifieke groepen te betrekken (bv. adolescenten, jongvolwassenen, echtparen, migranten en vluchtelingen, zij die minder actief bij de geloofspraktijk betrokken zijn en zij die in armoede leven of gemarginaliseerd worden).
  - Voorstellen dat de parochies een manier vinden om elke raadpleging/gesprek samen te vatten en/of te registreren (door middel van een secretaris/notulist, van een elektronische opname van de vergadering of van het uploaden van de nota's van deelnemers of coördinatoren, enz.).
  - Vastleggen van de einddatum en van het proces/de manier waarop alle input naar de diocesane contactpersoon (contactpersonen)/team gestuurd wordt.
  - Stimuleren om na het raadplegingsproces samen te komen met zij die eraan deelgenomen hebben en met anderen, om te delen wat er is gedaan om gevolg te geven aan de geleverde input, en om de volgende stappen te bepalen voor de integratie van de geest en de stijl van synodaliteit op lokaal niveau.
- Regelmatig contact opnemen met elke parochie/gemeenschap tijdens de overlegfase, om hen te steunen, aan te moedigen, te begeleiden en te bedanken.
- De samenvattingen/input/inzichten van de lokale raadplegingen tijdig verzamelen.
- Toezicht houden op de organisatie van de diocesane synodale bijeenkomst (zie *Bijlage C*).
- Analyseren en synthetiseren van de verzamelde input en een *beknopte diocesane synthese* opstellen van maximaal **10 pagina's**, die vervolgens binnen de afgesproken termijn aan de bisschoppenconferentie zal meegedeeld worden. Deze synthese wordt opgesteld door het team dat meewerkt met de diocesane contactpersoon (contactpersonen), in samenwerking met de bisschop en/of met zijn afgevaardigde (zie *Bijlage D*).
- De diocesane synthese tijdig naar de bisschoppenconferentie sturen.

De diocesane contactpersoon (contactpersonen) en het team moeten volgende *kwaliteiten* hebben:

- Een geestelijk volwassen persoon zijn met een levend geloof.
- Natuurlijke aanleg hebben om samen te werken.
- Over communicatieve vaardigheden beschikken.
- Bekwaam zijn om uiteenlopende informatie samen te vatten.
- Bekwaam zijn om op de best mogelijke manier om te gaan met mensen van verschillende leeftijden, culturele en kerkelijke achtergronden.
- Vertrouwd zijn met diocesane structuren en processen.

- Ervaring hebben met het werken aan gemeenschappelijke initiatieven of synodale processen.
- Nederigheid in de samenwerking in een model van gedeeld leiderschap of in een team, welwillend openstaan voor de inzichten en gaven van anderen en bereid zijn om nieuwe manieren van werken uit te proberen.

Merk op dat de diocesane contactpersoon (contactpersonen) niet noodzakelijk een lid (leden) van de clerus moet (moeten) zijn. Als het model van gedeeld leiderschap gehanteerd wordt, is het sterk aan te bevelen dat de leidinggevenden een man en een vrouw zijn. Ten minste één van hen moet een leek zijn.

Het team dat samenwerkt met de diocesane contactpersoon (contactpersonen) dient de diversiteit van het bisdom te weerspiegelen en moet belangrijke diocesane sleutelfiguren omvatten: leken, geestelijken, godgewijden, mensen van verschillende culturen, generaties en achtergronden, die de verschillende kerkelijke bedieningen en charisma's vertegenwoordigen, vooral het diocesane pastorale werk met jongeren, gezinnen, migranten, vluchtelingen en arme mensen. Het kan nuttig zijn als sommige leden van het team eerder/recent meegewerkt hebben aan lokale, diocesane of nationale synodale processen, of aan soortgelijke initiatieven.

Bijlage B

Aanbevolen leidraad voor het organiseren van een synodale raadpleging

Synodale overlegbijeenkomsten kunnen georganiseerd worden tussen verschillende groepen in een parochie of door mensen uit verschillende parochies samen te brengen. Andere diocesane organen of religieuze- en lekenorganisaties kunnen ook meewerken door overlegbijeenkomsten te organiseren. Hieronder volgt een schema van de verschillende stappen die u kunt ondernemen.

1. Samenstellen van een **organiserend team** om het raadplegingsproces en de bijeenkomsten op lokaal niveau te plannen en uit te voeren, en om te bepalen hoe de mensen bereikt kunnen worden en welke methodes het meest geschikt zijn om de dialoog en de deelname aan een authentieke synodale ervaring te bevorderen.
2. **Deelname** aanmoedigen via parochiale mededelingen, sociale media, brieven, enz. Met de hulp van buurtorganisaties en kerkelijke instellingen zoals scholen en sociale centra, kan een speciale inspanning geleverd worden om die mensen op te sporen en te bereiken die al geruime tijd weinig of geen contact met de kerkgemeenschap gehad hebben. Er dient ook aandacht te zijn om zij die uitgesloten of dikwijls niet gehoord worden bij het proces te betrekken.
3. Idealiter zouden de deelnemers een afspiegeling moeten zijn van de **brede waaier** van gemeenschappen, ervaringen, leeftijden en levensstijlen. De grootte van de groepen kan afhangen van de beschikbare ruimte en het aantal moderators.
4. 2 tot 3 weken voor de bijeenkomst moet het **voorbereidende materiaal** voor gebed en reflectie naar alle deelnemers gestuurd worden. Dit materiaal kan een korte duiding over synodaliteit bevatten, de fundamentele vraag (vragen) ter overweging en enkele suggesties voor gebed en onderscheiding met betrekking tot deze vragen, alsook de aanbevolen schriftlezingen. Deelnemers moeten ook geïnformeerd worden over de methode die tijdens de synodale bijeenkomst gebruikt zal worden. Zij dienen de bijeenkomst persoonlijk voor te bereiden aan de hand van dit materiaal, want dit is cruciaal voor een vruchtbare dialoog.
5. De belangrijkste **vragen ter overweging** moeten relevant en kort zijn. Het is vaak beter minder vragen te stellen die grondig besproken kunnen worden, dan veel vragen die slechts oppervlakkig beantwoord zullen worden. Deze synode stelt de volgende **fundamentele vraag: een synodale Kerk die het Evangelie verkondigt, is 'samen onderweg': hoe verloopt vandaag dit 'samen op weg gaan' in uw lokale kerk? Welke stappen nodigt de Geest ons uit te zetten om te groeien in ons 'samen op weg gaan'?** (VD, 26)

Om hierop te antwoorden, wordt u uitgenodigd om:

- *Na te gaan welke ervaringen* in uw lokale kerk door deze fundamentele vraag *opgeroepen worden?*
- *Dieper in te gaan op deze ervaringen:* welke vreugdes hebben zij teweeggebracht? Op welke moeilijkheden en obstakels zijn ze gestoten? Welke wonden hebben ze aan het licht gebracht? Welke inzichten hebben ze opgeleverd?
- *De vruchten bijeen te brengen om ze te delen:* waar is de stem van de Geest hoorbaar in deze 'synodale' ervaringen? Wat vraagt de Geest vandaag aan ons? Welke punten moeten bekrachtigd worden? Welke veranderingen

overwogen? Welke nieuwe stappen gezet? Waar zien we een consensus tot stand komen? Welke wegen openen zich voor onze lokale kerk?

Het is voor de deelnemers vaak erg vruchtbaar om na te denken over de weg die hun lokale gemeenschap tot nu toe heeft afgelegd. Wat is het verhaal van het geloofsleven van de gemeenschap? Welke weg heeft de gemeenschap afgelegd om te komen tot waar ze nu is? Hoe is God aanwezig geweest? Vaak is het samen terugblikken op het verleden een weg om de gemeenschap op te bouwen en te oriënteren op de toekomst.

Om mensen te helpen deze fundamentele vraag grondiger te onderzoeken, zijn er tien thema's ontwikkeld om enkele belangrijke aspecten van 'doorleefde synodaliteit' (VD, 30) te belichten. De vragen bij elk van de tien thema's kunnen gebruikt worden als uitgangspunt of als leidraad om het overleg te verrijken. Deze vragen zijn te vinden in *Deel 5* van het *Vademecum*, en een meer gedetailleerde versie is beschikbaar bij het begeleidend materiaal op de synodewebsite.

6. Er moet voor gezorgd worden dat er afhankelijk van de gekozen methode en het format om de input van de raadpleging te verzamelen, voldoende **moderatoren** zijn, en dat zij voldoende voorbereid zijn om het proces te leiden. Het team dat de synthese van de raadpleging zal opstellen, moet ook aangesteld worden.
7. Tijdens de bijeenkomst zullen **gemeenschappelijk gebed en liturgie** een vitale rol spelen. Luisteren naar elkaar is gebaseerd op luisteren naar het woord van God en de Heilige Geest. Het is zinvol om biddend Gods leiding en inspiratie te vragen zodat Hij onze gemeenschap met elkaar kan verdiepen. Liturgie en het samen mediteren over de Schrift kan daarbij erg nuttig zijn.
8. Voor het **groepsgesprek** kan men gebruik maken van een geschikte methode die aansluit bij de principes van synodaliteit. De **geestelijke gespreksmethode** bijvoorbeeld bevordert actieve deelname, aandachtig luisteren, beschouwend spreken en geestelijke onderscheiding. De deelnemers vormen kleine groepen van ongeveer 6-7 personen met verschillende achtergronden. Deze methode duurt minstens een uur en bestaat uit drie rondes. In de eerste ronde deelt iedereen om beurt de vrucht van zijn of haar bidden met betrekking tot de eerder uitgedeelde reflectievragen (zie nr. 5 van deze bijlage). Tijdens deze ronde is er geen discussie, alle deelnemers luisteren intens naar elke persoon en gaan na hoe de Heilige Geest aan het werk is in henzelf, in de persoon die spreekt en in de groep als geheel. Daarop volgt stille tijd om de eigen innerlijke bewegingen te observeren. In de tweede ronde delen de deelnemers wat hen het meest raakte in de eerste ronde en wat hen beroerde in de stille tijd. Er kan gedialogeed worden, maar dezelfde spirituele aandacht blijft gehandhaafd. Vervolgens is er opnieuw stille tijd. Ten slotte reflecteren de deelnemers in de derde ronde over wat het meest weerklank vond en wat hen het diepst raakte. Het is ook relevant op te merken welke nieuwe inzichten ontstaan zijn en welke vragen onbeantwoord bleven. Spontane dankgebeden kunnen het gesprek afsluiten. In elke groep is er gewoonlijk iemand die het gesprek leidt en iemand die het verslag maakt. (Een gedetailleerde beschrijving van dit proces is te vinden op de synodewebsite).
9. Na het groepsgesprek moeten de deelnemers hun ervaringen met het proces in hun kleine groep **evalueren** en delen. Hoe hebben ze het ervaren? Wat waren de hoogten en dieptepunten? Welke nieuwe en verfrissende inzichten kwamen aan het licht? Wat hebben ze geleerd over een synodale manier van werken? Hoe was God aanwezig en aan het werk tijdens dit groepsgebeuren?

10. De deelnemers moeten dan beslissen welke **feedback** zij willen geven aan het organiserend/coördinerend team. De richtinggevende vragen voor de diocesane synthese, beschreven in *Deel 4* van het *Vademecum* kunnen gebruikt worden als basis voor deze feedback op lokaal niveau (zie ook *Bijlage D*).
11. Alle deelnemers kunnen dan samenkomen om de bijeenkomst af te sluiten. Een vertegenwoordiger van elke kleine groep kan iets delen over de groepservaring. De deelnemers moeten geïnformeerd worden over de volgende fase van het synodale proces, zodat ze weten hoe hun inbreng van betekenis is voor de hele Kerk. Het is wenselijk om de bijeenkomst met een dankgebed of een danklied af te sluiten.
12. Na de bijeenkomst kunnen de leden van het organiserende/coördinerende team bijeenkomen om de hele ervaring te evalueren en de synthese op te stellen op basis van de feedback van alle kleine groepen. Zij kunnen dan hun synthese naar de diocesane contactpersoon (contactpersonen) doorsturen.
13. Als mensen niet in staat zijn om persoonlijk of online een bijeenkomst bij te wonen, moet een inspanning gedaan worden om hen via sms, telefoon, radio of andere geschikte middelen te bereiken. Het is belangrijk dat we ons best doen om te luisteren naar de stem van iedereen, vooral van zij die gemarginaliseerd worden.

Voor meer informatie kunt u de synodewebsite raadplegen: <https://www.synod.va/it.html>

Bijlage C

Diocesane presynodale bijeenkomst

Elke lokale kerk rondt de diocesane fase af met een diocesane presynodale bijeenkomst. Die biedt de diverse leden van het bisdom de gelegenheid om samen te komen voor een liturgische viering, samen te bidden, na te denken over hun ervaring met het synodale proces in het bisdom, te luisteren naar de feedback van de synodale raadpleging in het hele bisdom, te dialogeren over de huidige realiteit van de lokale kerk en de tekenen van de tijd en de oproep van de Heilige Geest voor het bisdom onderweg naar synodaliteit te onderscheiden. Terwijl een groot deel van het raadplegingsproces tijdens de diocesane fase wellicht plaatsgevonden heeft binnen specifieke gemeenschappen van de lokale kerk, zoals parochies, kerkelijke bedieningen en andere kerkelijke groeperingen, is het doel van de diocesane presynodale bijeenkomst om een representatieve vertegenwoordiging van het *hele* bisdom bijeen te brengen, met inbegrip van minderheidsgroepen en mensen die aan de zijlijn staan, en om de deelnemers in staat te stellen om samen te bidden, te luisteren, na te denken en te onderscheiden. Na deze bijeenkomst moeten de resultaten van de diocesane presynodale bijeenkomst als onderdeel van de diocesane synthese opgenomen worden, samen met de feedback van de raadplegingsbijeenkomsten in het hele bisdom. (Zie *Bijlage D* voor meer informatie over de diocesane synthese).

Doelstellingen

- a. Afronden van de periode van de diocesane fase van het synodale proces met het volk van God.
- b. Vieren en nadenken over de nieuwe realiteiten en ervaringen van het samen afgelegde diocesane synodale proces.
- c. Belichten van de belangrijkste thema's van het diocesane overleg binnen een gekozen groep vertegenwoordigers van de verschillende diocesane gemeenschappen.
- d. Leden van de verschillende gemeenschappen (parochies, kerkelijke bedieningen, bewegingen, scholen, geestelijken, religieuze gemeenschappen, gemarginaliseerde groepen, jongeren, culturele groepen, enz.) betrekken bij het nadenken over de ervaringen en bijdragen van het raadplegingsproces, met het oog op de diocesane synthese op basis van de uit het hele bisdom ontvangen feedback.
- e. Luisteren naar wat God door de mensen van het bisdom gezegd heeft, om te onderscheiden wat zijn wil voor de lokale kerk is en om te onderscheiden welke wegen Hij de diocesane kerk laat zien om verder op weg te gaan naar een diepere gemeenschap, een volwaardigere participatie en vruchtbaardere zending.
- f. Delen van de best practices (beste praktijkvoorbeelden), synodale wegen, nieuwe impulsen en vitaliteit om een meer synodale Kerk te worden die vanuit medeverantwoordelijkheid en wederzijds luisteren samen op weg gaat.
- g. Opstellen van de diocesane synthese die overbrengt wat het volk van God tijdens het diocesane raadplegingsproces gedeeld heeft, als haar bijdrage aan het huidige synodale proces van de hele Kerk.

Deelnemers

De samenstelling van deze synodale bijeenkomst hangt uiteraard af van de lokale diocesane situatie. Bisdommen kunnen deze richtlijnen aanpassen aan de bevolkingsomvang, geografische afstanden, beschikbare middelen, culturele achtergrond van de bevolking, enz. Idealiter zou de bijeenkomst moeten bestaan uit:

- De diocesane bisschop, hulpbisschoppen en diocesane contactpersoon (contactpersonen)/team;
- Mensen van wie de stem vaak onvoldoende gehoord wordt, zoals mensen die in armoede leven, senioren, minderheidsgroepen, geïsoleerde mensen, personen met een beperking, migranten, vluchtelingen, inheemse gemeenschappen, enz.;
- Lekenverantwoordelijken (mannen, vrouwen en jongeren uit verschillende kerkelijke bedieningen en diocesane organen);
- Andere uitgenodigde leken (mannen, vrouwen en jongeren van parochies en andere kerkelijke organisaties);
- Geestelijken (diocesane priesters, priesters-religieuzen, diakens, enz.);
- Leden van instituten van godgewijd leven en sociëteiten van apostolisch leven (een vertegenwoordiging van de verscheidenheid aan charisma's) en verantwoordelijken van apostolische en caritatieve werken;
- Geïnteresseerde oecumenische en interreligieuze afgevaardigden (en anderen die als niet-katholieken waardevolle perspectieven voor de Kerk kunnen aanreiken);
- Mensen met de specifieke vaardigheden die nodig zijn voor zo'n bijeenkomst, zoals moderatoren en pastorale of theologische specialisten in de ecclesiologie.

Agenda en vormgeving van de diocesane presynodale bijeenkomst

Op de agenda van deze bijeenkomst staat het vieren van het tot nu toe afgelegde synodale proces, het nadenken over de ontvangen feedback van het diocesane raadplegingsproces, en het toewerken naar het opstellen van de diocesane synthese die de vruchten van het luisteren en onderscheiden van het volk van God in heel het bisdom bijeenbrengt. Deze diocesane synthese zal de bijdrage van het bisdom zijn die naar de bisschoppenconferentie zal gestuurd worden.

De bisschop en de diocesane contactpersoon (contactpersonen) zullen in onderling overleg bepalen hoe de bijeenkomst zal verlopen om de bovengenoemde doelstellingen in de context van het bisdom zo doeltreffend mogelijk na te streven. (Meer suggesties en hulpmiddelen zijn te vinden op de synodewebsite). Het is ten zeerste aanbevolen om de diocesane fase af te ronden met een liturgische viering om God te danken voor de synodale ervaring en om de leiding van de Heilige Geest te vragen voor het verder verloop van de tocht. Ieder bisdom kan zelf bepalen hoe ze de andere elementen van deze bijeenkomst een plaats geeft. De diocesane contactpersoon (contactpersonen) is (zijn) verantwoordelijk voor het verzamelen van alle, uit het diocesane raadplegingsproces ontvangen feedback. De feedback kan tijdens de slotbijeenkomst van de diocesane fase aan de deelnemers gepresenteerd worden.

Mogelijkheid om online- of hybride synodale bijeenkomsten te houden (e-synodale bijeenkomsten)

Het kan nodig of nuttig zijn om online- of hybride bijeenkomsten te organiseren, hetzij voor de lokale raadplegingssessies, hetzij voor de diocesane viering die het hoogtepunt vormt van het diocesane proces. Onlinebijeenkomsten (via internet, al of niet live uitgezonden) of een combinatie van fysieke en virtuele (via een computerprogramma) bijeenkomsten kunnen een doeltreffend alternatief zijn, vooral te midden van de coronapandemie. Er moet speciaal op worden gelet dat deze online- of hybride bijeenkomsten plaatsvinden in een geest van gebed, gemeenschap en aandachtig luisteren naar elkaar en naar de Heilige Geest. Facilitators of moderatoren moeten ervoor zorgen dat alle deelnemers een bijdrage kunnen leveren en hun stem kunnen laten horen, ook zij die zich minder op hun gemak voelen of minder vertrouwd zijn met technologie.

Rol van jongeren bij online- of hybride bijeenkomsten (e-synodale bijeenkomsten)

Wij moedigen de bisdommen aan om jongeren te betrekken bij de planning en uitvoering van deze e-synodale bijeenkomsten en zo te zoeken naar creatieve manieren om ze voor alle deelnemers toegankelijk en gebruiksvriendelijk te maken, rekening houdend met de uiteenlopende noden van de verschillende leeftijdsgroepen.

Instrumenten zoals sociale media, virtuele platforms en interactieve technologie kunnen nuttig zijn om meer mensen te bereiken en antwoorden te verzamelen die aan de diocesane contactpersoon (contactpersonen)/team bezorgd kunnen worden. Jongeren kunnen een sleutelrol spelen door creatief en effectief mee te werken aan deze initiatieven.

Bijlage D

Voorbereiden van de diocesane synthese

De diocesane synthese moet de belangrijkste vruchten van het onderscheidingsproces door het hele volk van God in het hele bisdom weergeven. Het valt aan te bevelen dat dit schriftelijke document niet meer dan 10 pagina's telt. Het is mogelijk om ander materiaal zoals foto's, video's, artistieke expressies en persoonlijke getuigenissen als bijlagen in te dienen, voor zover zij helpen om de ervaring en de inbreng van de deelnemers naar voren te brengen.

De diocesane synthese moet de brede waaier van standpunten en opvattingen weerspiegelen en speciaal aandacht schenken aan de doorleefde ervaringen van de deelnemers, zowel de positieve als de negatieve. De synthese moet een getrouwe weergave zijn van de stem van het volk en van wat uit hun onderscheiding en dialoog naar voren is gekomen, in plaats van een reeks algemene of doctrinair correcte verklaringen. Tegengestelde standpunten mogen niet weggelaten worden, maar moeten erkend en als zodanig vermeld worden. Opvattingen mogen niet uitgesloten worden louter en alleen omdat zij door een kleine minderheid van deelnemers geuit zijn. Sterker nog, soms kan het perspectief van wat we het 'minderheidsrapport' zouden kunnen noemen, een profetisch getuigenis zijn van wat God de Kerk wil zeggen.

De inhoud van de synthese kan georganiseerd worden aan de hand van de volgende vragen die als suggesties aangeboden worden. Het doel is adequaat de verschillende vruchten, inzichten, vreugden en uitdagingen van de synodale ervaring en onderscheiding van de mensen van het bisdom over te brengen:

- Wat waren, wat het **proces** van de raadpleging betreft, de belangrijkste stappen die in het bisdom zijn ondernomen? Wat waren de belangrijkste vragen? Wat werd gedaan om zoveel mogelijk deelnemers en mensen die aan de zijlijn staan te bereiken? Welk percentage van de mensen in het bisdom heeft bij benadering op een of andere manier deelgenomen? Waren er groepen van wie de deelname echt opmerkelijk was? Waren er specifieke groepen die om een of andere reden niet deelnamen?
- Wat was het belangrijkste aan de hele **ervaring** van de raadpleging? Wat waren de hoogte- en de dieptepunten of wat bracht troost en troosteloosheid? Welke stemmingen, attitudes of gevoelens vielen op? Welke spanningen of meningsverschillen kwamen uit het luisterproces naar voren? Over welke onderwerpen of problemen waren er verschillende standpunten? In grote lijnen, welke vruchten van de Heilige Geest werden door deze ervaring zichtbaar?
- Wat was er opvallend waardevol, verrassend of onverwacht aan de feedback van de lokale bijeenkomsten? Welke nieuwe perspectieven of nieuwe horizons openden zich? Welke speciale verhalen of levenservaringen waren bijzonder aangrijpend en waarom? Welke standpunten vonden blijkbaar veel weerklank? Welke standpunten werden minder vaak genoemd, maar waren toch interessant en vermeldenswaard?
- Wat heeft de Heilige Geest, alles bij elkaar, de gemeenschap laten zien over de huidige realiteit van synodaliteit in de lokale kerk, inclusief de huidige licht- en schaduwzijden? Wat haalden de deelnemers aan als domeinen waar de Kerk genezing en bekering nodig heeft, in haar geestelijk leven, cultuur, attitudes, structuren, pastorale praktijken, relaties en zendingsopdracht?
- Op welke manier nodigt de Heilige Geest de lokale kerk uit om te groeien in synodaliteit? Welke dromen, verlangens en aspiraties voor de Kerk hebben de deelnemers geuit? Welke stappen op weg naar meer synodaliteit komen uit de ontvangen feedback naar voren en waartoe voelt het bisdom zich geroepen? Wat zijn de volgende stappen voorwaarts voor ons bisdom op weg naar synodaliteit, in verbondenheid met de hele Kerk?

- Welk cultureel beeld (of culturele beelden) kan (kunnen) onze ervaring van synodaliteit verwoorden?

Het verdient aanbeveling dat de synthese wordt voorbereid door een klein team van personen en niet door de hele vergadering. Dit team zal zijn taak uitvoeren in samenwerking met de diocesane bisschop en de diocesane contactpersoon (contactpersonen). Zij moeten alle bijdragen in een geest van gebed lezen. De teamvergaderingen zelf moeten synodaal en geestelijk onderscheidend zijn, luisterend naar de levende stem van het volk van God in het hele bisdom, onder leiding van de Heilige Geest.

Elk bisdom kan ervoor kiezen de synthese op te stellen voor of na de diocesane presynodale bijeenkomst, op voorwaarde dat de vruchten van die bijeenkomst in de diocesane synthese opgenomen worden. Voor zover mogelijk moet iedereen het gevoel hebben dat zijn of haar stem in de synthese vertegenwoordigd is. Als voorbeeld van transparantie kunnen de namen van de leden van het redactieteam en de procedure voor het samenvatten van alle feedback bekend gemaakt worden. Het wordt ten zeerste aanbevolen om de synthese openbaar te maken zodra ze opgesteld is, als een toetssteen voor het op weg gaan van het bisdom naar synodaliteit. Het volk van God kan zoveel mogelijk de gelegenheid krijgen om de inhoud van de diocesane synthese te bekijken en erop te reageren voordat deze officieel aan de bisschoppenconferentie gestuurd wordt.

